

Aan de leden van de
Commissie voor
Grensoverschrijdende Verstandhouding

Kenmerk: 18.0424/nl/III.3.3/HR
Datum: 9 april 2018
Contactpersoon: Heidi de Ruiter
E-mail: deruiter@euregio.org
Doorkiesnr.: 0049-2821-7930-22
Onderwerp: 56ste vergadering van de Commissie voor Grensoverschrijdende Verstandhouding

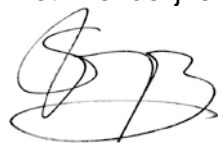
Geachte heer / mevrouw,

Namens de voorzitter nodig ik u hierbij uit voor de 56ste vergadering van de Commissie voor Grensoverschrijdende Verstandhouding. De vergadering vindt plaats op:

maandag 23 april om 14.00 uur,
in de Wasserburg Rindern, Wasserburgallee 120, 47533 Kleve-Rindern

In de bijlage ontvangt u de agenda en een toelichting op de agenda.

Met vriendelijke groet,

drs. J.P.M. Kamps
Secretaris Euregio Rijn-Waal

AGENDA

- Punt 1**   **Opening door de voorzitter**
- Punt 2**   **Verslag van de vergadering d.d. 5 februari**
(per e-mail verstuurd op 14 februari 2018)
- Punt 3**   **Subsidieaanvragen mini-projecten**
- a) Goedkeuring mini-projecten Kaderproject Prioriteit II INTERREG V (bijlage)
  - b) Actuele stand van zaken budget mini-projecten Kaderproject Prioriteit II INTERREG V
- Punt 4**   **INTERREG A Deutschland-Nederland**
- a) Stand van zaken INTERREG VA Deutschland-Nederland (bijlagen)
  - b) Actuele stand van zaken People to People (bijlage)
  - c) Nieuwe projectvoorstellen
    - 1. O.K. Regio(n) (bijlage)
  - d) Voorbereiding INTERREG VI Deutschland-Nederland (bijlage)
- Punt 5**   **Evaluatie informatiestructuur voor grensgangers (Anlage)**
- Punt 6**   **Mededelingen / Rondvraag**
- a) Werkbezoek Staatssecretaris Knops
  - b) Pilotprojecten “Boosting Growth and Cohesion in EU border regions”
  - c) Ontvangst Duitse ambassade
  - d) GROS-Governance
  - e) Euregio-Wegwijzer
- Punt 7**   **Projectpresentatie “Nachbarsprache & Buurcultuur”**
- Punt 8**   **Sluiting**

Aansluitend bezoeken wij om 15.30 uur de plenaire afsluiting van het congres “Leren van de burens”, onderdeel van het project “Nachbarsprache & Buurcultuur”.

Goedkeuring mini-projecten Kaderproject Prioriteit II INTERREG V

Besluit over de subsidiëring van de tot nu toe bij de Euregio Rijn-Waal ingediende aanvragen op het gebied van “Grensoverschrijdende Verstandhouding” (203020/18 23 t/m 37). Een korte beschrijving van de activiteiten is in de bijlage opgenomen.

Besluitvoorstel:

Instemmen met de voorgestelde ondersteuning van de genoemde mini-projecten. Voor afgifte van de toezegging zal indien noodzakelijk de projectbegroting beperkt worden tot de grensoverschrijdende projectonderdelen.

Ausschuss für grenzüberschreitende Verständigung
Commissie voor grensoverschrijdende verstandhouding
23.04.2018
TOP 3a Anlage / Punt 3a Bijlage

Unterprojekt-Nr.	Antragssteller	Partner	Aktivität	Anzahl Teilnehmer	Datum Aktivität	Geplante förderfähige Kosten	Beantragt	Zuschuss	Mitgliedsgemeinde	Bemerkungen	Bewilligungsdatum	Eingangsdatum Antrag
2018M023	TUS Xanten	LG Siebengewald	Sport Citylauf		07.09.2018	3.000,00 €	1.000,00 €	1.000,00 €	Xanten, Bergen		23.04.2018	05.02.2018
2018M024	TUS Xanten	TV Cerberus, Ubbergen	Sport Triathlon		02.09.2018	2.000,00 €	1.000,00 €	1.000,00 €	Xanten, Ubbergen		23.04.2018	05.02.2018
2018M025	Europaschule Rheinberg	Vatiuscollege Venlo	Austausch	2 klassen	26.02.2018 und 07.03.2018	900,00 €	450,00 €	450,00 €	Rheinberg		23.04.2018	07.02.2018
2018M026	Europaschule Rheinberg	Corderiuscollege Amersfoort	Austausch	2 klassen	08.03.2018	200,00 €	100,00 €	100,00 €	Rheinberg		23.04.2018	07.02.2018
2018M027	Freiherr-vom-Stein Gymnasium, Kleve	Kandinsky College , Nijmegen	Sport 4-daagse	25	17.07.2018 - 20.07.2018	2.812,50 €	1.000,00 €	1.000,00 €	Kleve, Nijmegen		23.04.2018	06.02.2018
2018M028	Vogelfreunde Kleve	Vogelvereniging Groesbeekse vogelvrienden	Vogelausstellung		20.10.2018 - 05.11.2018	1.100,00 €	500,00 €	500,00 €	Kleve, Berg en Dal		23.04.2018	01.03.2018
2018M029	Bundespolizeiinspektion Kleve	Nationale Politie	10. Turnier		10.07.2018	800,00 €	400,00 €	400,00 €	Kleve,		23.04.2018	13.03.2018
2018M030	Popkoor 4You, Gendringen	Bajazzo Bigband Emmerich	Musik		09.06.2018	2.100,00 €	1.000,00 €	1.000,00 €	Oude IJsselstreek, Emmerich		23.04.2018	16.03.2018
2018M031	Stichting Summertime Gennep	Heimatverein Goch	Duitse Dag Gennep		28.07.2018	2.000,00 €	1.000,00 €	1.000,00 €	Gennep, Goch		23.04.2018	27.03.2018
2018M032	Stichting Summertime	Heimatverein Goch	Mai und Brunnentag		06.05.2018	2.000,00 €	1.000,00 €	1.000,00 €	Gennep,Goch		23.04.2018	22.03.2018
2018M033	Radboud Universiteit Nijmegen	universität Duisburg, Hochschule Rhein-Waal	Studenten Austausch	30	18.06.2018 - 22.06.2018	2.000,00 €	1.000,00 €	1.000,00 €	Nijmegen, Kleve, Duisburg		23.04.2018	28.03.2018
2018M034	KBO Beek	ARG Weeze	Senioren Austausch	120	10.10.2018	2.000,00 €	1.000,00 €	1.000,00 €	Montferland, Beek		23.04.2018	01.04.2018
2018M035	Stg Toerisme Boxmeer	Neusser Grenadiertkorps von 1823, Schutzenfest Verein	Armbrustschießen	50	04.05.2018	2.200,00 €	1.000,00 €	1.000,00 €	Boxmeer		23.04.2018	30.03.2018
2018M036	Die schwarze Rose Emmerich	Stg dansschool Bertha Huls Doetinchem	Musik und Tanz	350	4.11.2018 en 10.11.2018	2.000,00 €	1.000,00 €	1.000,00 €	Emmerich		23.04.2018	03.04.2018
2018M037	Rhein-Waal Grundschule	Basisschool aan de Niers	Austausch	50		1.000,00 €	500,00 €	500,00 €	Kleve, Gennep		23.04.2018	23.03.2018
	Totaal					26.112,50 €	11.950,00 €	11.950,00 €				

Stand van zaken budget mini-projecten Kaderproject prioriteit II INTERREG V

Het totale budget voor mini-projecten binnen het Kaderproject prioriteit II INTERREG V is vastgelegd op € 300.000,00 voor de periode 01-09-2015 t/m 31-07-2022.

Budget mini-projecten	€ 300.000,00
Uitbetaalde subsidie mini-projecten 2015:	€ 17.766,29
Uitbetaalde subsidie mini-projecten 2016:	€ 64.574,92
Toegezegde subsidie mini-projecten 2017:	€ 67.222,68
Toegezegde subsidie mini-projecten 2018:	€ 31.584,50

Restbudget:	€ 118.851,61

Besluitvoorstel:
Ter kennisneming

INTERREG V A – Stand van zaken

De projectontwikkeling zowel voor projecten binnen de bovenregionale Strategische Initiatieven Agribusiness & Food, HTSM, Energie-CO2, Health & LifeSciences en Logistiek alsook voor de regionale projecten in Prioriteit 1 en 2 verloopt voorspoedig.

In de vergadering van de INTERREG-Stuurgroep Euregio Rijn-Waal van 20 maart 2018 is 1 Strategisch Initiatief (prioriteit 1) voor deze regio goedgekeurd.

Op dit moment is nog beschikbaar:

Prioriteit 1: 6.843.085,20 €

Prioriteit 2: 2.917.345,09 €

Het bijgevoegde projectoverzicht INTERREG VA bevat een overzicht van alle goedgekeurde projecten en projectconcepten die bij het Regionale Programmamanagement bij de Euregio Rijn-Waal zijn ingediend. Tevens is een overzicht met projectbeschrijvingen bijgevoegd.

Besluitvoorstel:

Ter kennisneming

Übersicht Projektideen und -konzepte INTERREG Deutschland-Niederland

Ausschuss für grenzüberschreitende Verständigung
 Commissie voor grensoverschrijdende verstandhouding
 23.04.2018
 TOP 4a Anlage 2 / Punt 4a Bijlage 2

Prio	Strategische Initiative	Projektname	Kurzbeschreibung Projekt	Lead Partner	RPM	Budget	EFRE-Förderung	Status
I	AgriFood	Food-ProTecTs	Combinatieproject met vooraf geformeerde clusters, o.a.: • Ontwikkeling nieuwe systemen voor dier-behandeling als alternatief voor antibiotica. • Nieuwe fluids-technology controle systemen voor dier-gezondheid. • Ontwikkeling nieuwe real-time sensor technologie voor kwaliteits- en veiligheids-bewaking in de vlees-industrie • Ontwikkeling nieuwe technologie en tools voor recycling en upcycling van bio-massa producten uit de levensmiddelen-keten. • Bijscholing MKB food-experts. Kombinationsprojekt mit vorab gebildeten Clustern, u.a.: • Entwicklung neuer Systeme zur Tierbehandlung als Alternative für den Einsatz von Antibiotika. • Neue fluid-technology Kontrollsysteme für die Tiergesundheit. • Entwicklung neuer real-time Sensortechnologie zur Qualitäts- und Sicherheitsüberwachung in der Fleischindustrie • Entwicklung neuer Technologie und Werkzeuge für das Recycling und Upcycling von Biomasse- Produkten aus der Lebensmittelkette. • Fort- und Weiterbildung von KMU food-experts.	GIQS e.V.	ERW	9.984.334,89 €	4.992.167,45 €	Genehmigt durch LA
I	HTSM	ROCKET	Combinatieproject. Stimulering nieuwe hoogwaardige technologische producten (Composites, lightweight materials, MEMS, sensors, Microfluidics, Photonics). • MKB-subsidieregeling feasibility studie • MKB-subsidieregeling product-clusters technologische ontwikkeling Kombinationsprojekt. Förderung neuer hochwertiger technologischer Produkte (Composites, lightweight Materials, MEMS, Sensoren, Microfluidics, Photonics). • KMU-Förderregelung Machbarkeitsstudie • KMU-Förderregelung Produkt-cluster technologische Entwicklung	Oost NV	ERW	9.994.868,76 €	4.997.434,38 €	Genehmigt durch LA
I	HTSM	Druide	Cluster van technologiebedrijven en kenniscentra welke gezamenlijk innovatieve systemen ontwikkelen voor drukbare RFID-tags voor massaproductie. Cluster von Technologie-Unternehmen und Forschungseinrichtungen, die gemeinsam innovative Systeme für Druckbare RFID-Tags für Massenmärkte entwickeln möchten.	ID4US GmbH	ERW	4.969.806,50 €	2.484.903,25 €	Genehmigt durch LA

Übersicht Projektideen und -konzepte INTERREG Deutschland-Niederland

I		Internationaal Netwerkbureau	Intergemeentelijk servicepunt voor grensoverschrijdend-actief MKB. Interkommunaler Servicepunkt für grenzüberschreitend Aktive KMU's.	Gemeente Oude IJsselstreek	ERW	234.744,20 €	116.674,20 €	Genehmigt durch LA
I	HTSM	Spectors	Cluster van technologiebedrijven en kenniscentra welke gezamenlijk mobiele en geïntegreerde multisensorsystemen ontwikkelen voor innovatieve toepassingen. Cluster von Technologie-Unternehmen und Forschungseinrichtungen, die gemeinsam mobile und integrierte Multisensorsysteme für innovative Anwendungen entwickeln.	ISIS IC GmbH	ERW	9.884.989,00 €	4.942.494,00 €	Genehmigt durch LA
I	Energie	E-Bus 2020	Cluster van technologiebedrijven en launching-customers werkt samen aan ontwikkeling, bouw en praktijktest van een hybride (ook bovenleidingloos) E-trolley-bus. Cluster von Technologieunternehmen und Launching Customers arbeitet gemeinsam an der Entwicklung, Bau und Praxistest eines Hybrid (auch oberleitungsfreie) E-Trolley-Busses.	Vosloh Kiepe GmbH	ERW	8.656.818,00 €	4.328.409,00 €	Genehmigt durch LA
I	HTSM	DIGIPRO	Ontwikkeling van innovatieve technologisch intelligente producten (Smart Products, Industrie 4.0, innovatieve High-Techproducten). Modulair van opbouw analoog aan „Mechatronica voor MKB“. IO positief. Entwicklung innovativer technologisch intelligenter Produkte (Smart Products, Industrie 4.0, innovative High-Tech-Produkte) in KMU. Modularer Aufbau analog zu „Mechatronik durch KMU“. IO Positiv.	Oost NV	ERW	9.975.980,00 €	4.987.991 €	Genehmigt durch LA
I	HTSM	XTC-ID	Cluster van technologiebedrijven en kenniscentra welke gezamenlijk innovatieve geïntegreerde systemen ontwikkelen voor “Automatische Kapillarsäulenidentifikation mittels Radiofrequenz-Identifikation in Hochtemperaturöfen von Gas-Chromatografen“. IO positief. Cluster von Technologie-Unternehmen und Forschungseinrichtungen, die gemeinsam innovative integrierte Systeme zur “Automatischen Kapillarsäulenidentifikation mittels Radiofrequenz-Identifikation in Hochtemperaturöfen von Gas-Chromatografen“ entwickeln möchten. IO positiv.	IMST GmbH	ERW	3.569.936,25 €	1.784.968,63 €	Genehmigt durch LA
I	Energie	Clean Energy Crossings	De stichting kiEMT en de EnergieAgentur.NRW ontwikkelen in nauw overleg met de regionale overheden een cleantech innovatieproject met MKB-clusters rondom de aandachtsgebieden elektrische mobiliteit, smart-homes & smart-grids en duurzame en decentrale opwekking . Die Stichting kiEMT und die EnergieAgentur.NRW entwickeln in enger Abstimmung mit den regionalen Behörden ein Cleantech Innovationsprojekt mit KMU Clustern rundum die Interessensgebiete elektrische Mobilität, Smart-Homes & Smart-Grids und nachhaltige und dezentrale Gewinnung.	Stichting Kiemt	ERW	4.855.807,30 €	2.427.903,65 €	Genehmigt durch LA
I	Logistik	I-AT	Ontwikkeling van innovatieve technologische producten en systemen t.b.v. autonoom zelfrijdende auto's. Entwicklung von innovativen technologischen Produkten und Systemen für autonom selbstfahrende PKW.	Provincie Gelderland	ERW	8.466.591,84 €	3.784.191,84 €	Genehmigt durch LA

Übersicht Projektideen und -konzepte INTERREG Deutschland-Niederland

I	AgriFood	Regional Skills Labs	Versterking van het regionale MKB (Agribusiness en food sector) door training van toekomstgericht beroepsvaardigheden van jonge talenten. Stärkung der regionale KMU (Agrobusiness und Food Sektor) durch Training von zukunftsorientierten Brufspraktiken für junge Talente.	IMBSE (über RPM ERMN)	ermn	2.218.060,00 €	554.510,00 €	Genehmigt durch LA
I	Energie	Enerpro	Innovatieproject met MKB product-clusters rondom duurzame energie. Innovationsprojekt mit KMU Produkt-Clustern rundum nachhaltige und erneuerbare Energie.	Zentrum für Innovative Energiesy	ERW	4.230.005,00 €	2.115.002,50 €	Genehmigt durch LA
I	AgriFood	Bel Air	Ontwikkeling van een nieuw technologisch systeem dat de uitstoot van endotoxinen aan de bron (pluimveehouderijen) en daarmee ademproblemen bij omwonenden reduceert. Entwicklung neuartiges technologisches System, welches den Ausstoß von Endotoxinen an der Quelle (Geflügelhaltungsbetriebe) und damit Atemwegserkrankungen reduziert.	GIQS e.v.	ERW	2.633.037,18 €	1.316.518,59 €	Antrag/ausgearbeitetes Konzept
I		Heavy Duty	Entwicklung intelligenter asynchroner Elektromotor für die Verwendung in der Hebezeugtechnik, in und auf Schiffen und im allgemeinen Maschinenbau. Ontwikkeling van een intelligente asynchrone electromotor voor gebruik in tiltechniek in/en op schepen en voor de algemene machinebouw.	RF-Frontend	ERW	1.996.926,55 €	998.633,28 €	Antrag/ausgearbeitetes Konzept
I	HTSM	Internet of Agriculture	Regionaal LoRa (Low Range) sensor netwerk. Regionales LoRa (Low Range) Sensornetzwerk	MCC e.v.	ERW	1.443.800,00 €	721.900,00 €	Idee/Grobkonzept
I	LS&Health	Aktiv aus dem Stimmungstief	Bevordering van een actieve levensstijl door innovatieve oplossingen in sport, voeding en gezondheidszorg. Förderung eines aktiven Lebensstils durch innovative Lösungen in Sport, Ernährung und im Gesundheitswesen.	Sport & Technology	ERW	2.000.000,00 €	1.000.000,00 €	Idee/Grobkonzept
I		The Next Stage	Ondersteuning innovatieve jonge bedrijven. Förderung innovatieve Jungunternehmen.	KplusV	ERW	1.800.000,00 €	900.000,00 €	Idee/Grobkonzept
I		Business Angels ohne Grenze	Pilotproject waarbij Business Angels en jonge ondernemingen separaat en gezamenlijk worden voorbeid op grensoverschrijdende financiering door Business Angels. Pilotprojekt wobei Business Angels und Jung Unternehmen separat undf gemeisam vorbereitet werden auf Grenzüberschreitende Finanzierung durch Business Angels.	Angels Funding Germany	ERW	300.000,00 €	150.000,00 €	Idee/Grobkonzept
I		Talents & Tools	Talent-Pool voor TOP-afgestudeerden bemiddelt grensoverschrijdend tussen TOP-afgestudeerden en MKB in het buurland. Doel is de uitstroom van TOP-afgestudeerden uit de grensregio te reduceren. Talent-Pool von TOP-Absolventen vermittelt Absolventen grenzüberschreitend in KMU im Nachbarland. Ziel ist die Abwanderung von TOP-AbsolventInnen aus der Grenzregion zu reduzieren.	Radboud Universiteit	ERW	1.500.000,00 €	750.000,00 €	Idee/Grobkonzept
I	Energie	Neue Sanitation	Ontwikkeling van nieuwe technieken en processen t.b.v. afvalwaterzuivering gecombineerd met experimenten door bewoners/gebruikers. Entwicklung neue Techniken und Verfahren von Abwasserreinigung kombiniert mit Experimenten von Bewohnern/Benutzern.	Sweco Nederland	ERW	1.950.000,00 €	975.000,00 €	Idee/Grobkonzept
I	HTSM	Sprachtechnologie	Ontwikkeling van nieuwe spraaktechnologische industrie-systeme. Entwicklung von neuartige sprechtechnologische Industrie-Systeme.	Radboud	ERW			Idee/Grobkonzept
I	LS&Health	Tympagel	Ontwikkeling van innovatieve producten t.b.v. trommelvlies herstel. Entwicklung neuartiger Produkte für Trommelfellbesserung.	BioMed Elemets BV	ERW	900.000,00 €	450.000,00 €	Idee/Grobkonzept

Übersicht Projektideen und -konzepte INTERREG Deutschland-Niederland

I		Nachhaltig Bauen	Ontwikkeling van nieuwe systemen voor duurzaam bouwen. Entwicklung neuartige Systeme für nachhaltig bauen.	?	ERW			Idee/Grobkonzept
I		O.K.-Regio(n)	Ontwikkeling van nieuwe werkwijzen/systemen t.b.v. de versterking van de circulaire economie. Entwicklung neuartige Arbeitsweisen/Systeme zur Stärkung der Kreislauf-Wirtschaft.	Cirkelstad U.A.	ERW	3.825.000,00 €	1.912.500,00 €	Idee/Grobkonzept
I	LS&Health	Asbest	Ontwikkeling van innovatieve methoden ter reductie van asbest-risico's en versnelling van de afbouw van de asbestproblematiek. Entwicklung innovativer Methoden zur Reduzierung des Asbestrisikos sowie der beschleunigte Abbau der Asbest-problematik.	?	ERW			Idee/Grobkonzept
I	HTSM	Rocket reloaded	Stimulering nieuwe hoogwaardige technologische producten (Composites, lightweight materials, MEMS, sensors, Microfluidics, Photonics). • MKB-subsidieregeling product-clusters technologische ontwikkeling Förderung neuer hochwertiger technologischer Produkte (Composites, lightweight Materials, MEMS, Sensoren, Microfluidics, Photonics). • KMU-Förderregelung Produkt-cluster technologische Entwicklung	Oost NV	ERW			Idee/Grobkonzept
I	Energie	Smart Energy Enablers	Ontwikkeling van nieuwe energie-managementsystemen. Entwicklung neuartige Energie-Managementsysteme.	Movements Group BV	ERW	1.800.000,00 €	900.000,00 €	Idee/Grobkonzept
I	LS&Health	Epistop	Ontwikkeling van innovatieve bloedingstoppende producten gebaseerd op kogelvormige nano-particles van biopolymeren. Entwicklung innovativer Blutstillungs-Produkte basierend auf kugelförmige Nano-particles von Biopolymeren.	BioMed Elemets BV	ERW			Antrag/ausgearbeitetes Konzept
I	LS&Health	Heathy Additives	Bevordering van een actieve/gezonde levensstijl door innovatieve oplossingen in voeding. Förderung eines aktiven/gesunden Lebensstils durch innovative Lösungen in Ernährung.	Radboud UMC	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	Logistik	Automatic Couriers	Ontwikkeling zelfrijdende koerierrobot. Entwicklung selbstfahrende Kurierroboter.	Teleretail	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	HTSM	Alfred	Terminal Front-end 5e generatie mobielezenders. Terminal Front-end 5. Generation Mobil-Funk.	IMST GmbH	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	Logistik	Transport Tür zu Tür	Innovatieve keten van huis tot huis personenvervoer. Innovative Kette Haus zu Haus Personentransport.	Crossing Bridges	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I		GAME2GAMES	Netwerkontwikkeling en uitwisseling en co-creatie van nieuwe producten binnen de sector van interactieve games. Netzwerkentwicklung, Austausch und Co-Entwicklung von neuen Produkten innerhalb des Bereiches für interaktive Games.	u.a. Games Bundesverband e.v.	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I		IISI	Versterking van de samenwerking tussen en internationalisering van jonge kennisintensieve bedrijven van beide zijden van de grens. Stärkung der Kooperation zwischen und internationalisierung von junge wissensintensive Unternehmen beider Seiten der Grenze.	Euregio Rhein-Waal	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	Energie	Ecovat	Ontwikkeling van nieuwe energie-managementsystemen (thermal energy storage for residential areas). Entwicklung neuartige Energie-Managementsysteme (thermal energy storage for residential areas).	?	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv

Übersicht Projektideen und -konzepte INTERREG Deutschland-Niederland

I	AgriFood	Nextgarden	Ontwikkelen van grensoverschrijdende MKB partnerships in de levensmiddelenketen (groeten en fruit) op het gebied van marktgestuurde productinnovaties, marketing, verkoop en logistiek. Entwicklung grenzüberschreitender KMU-Partnerschaften in der Lebensmittelkette (Gemüse- und Obstanbau) im Bereich marktgesteuerter Produktinnovationen, Marketing, Verkauf und Logistik.	Gemeente Lingewaard	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	Energie	Waterstof		Waterstofnet.eu	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I		Crossborder Incubator Accelerator	Internationaliserings- en co-creatie-programma voor jonge internationaal georiënteerde bedrijven gevestigd in incubator-centra bij en rondom de kenniscentra in het grensgebied. Internationaliserings- en co-ontwikkelings-programm für junge international orientierte Unternehmen sesshaft in Inkubator-Centern, in und rund um die Institutionen im Grenzgebiet	ERW/Oost NV	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I		Industrial Design	Samenwerking, netwerkontwikkeling en uitwisseling binnen de creatieve sector (MKB) ter versterking van de creatieve economie. Zusammenarbeit, Netzwerkentwicklung und Austausch innerhalb des Kreativsektors (KMI) zur Stärkung der Kreativwirtschaft	Oost NV/Artez	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	Energie	Skeiron	Skeiron ontwikkelt een hoog efficiënte vliegende windturbine. Skeiron entwickelt eine hoch-effiziente fliegende Windturbine.	Qconcepts D&E BV	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	LS&Health	Neuregio 2.0	Ontwikkeling van systemen voor o.a. vroegherkenning van neurofysiologische storingen. Systementwicklung zur Früherkennung von neurophysiologischen Störungen	Hochschule Rhein-Waal	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	LS&Health	Nanosense 2.0	In dit project worden innovaties ontwikkeld geschikt voor vroegtijdige opsporing, preventie en detectie van kankercellen en ziektekiemen. In diesem Projekt werden mehrere Innovationen entwickelt, für die Früherkennung, Prävention und Erkennung von beispielsweise Krebszellen, und Pathogenen.	CBMR Scientific BV	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	Logistiek	Acces	Co-creatie van innovatieve transnationale transport strategien in de grensregio. Entwicklung innovativer transnationaler Transportstrategien in der Grenzregion	Provincie Gelderland	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I		MKB Digitrans	Nu onderdeel van project Digipro. Jetzt Bestandteil Projekt Digipro.	Provincie Gelderland	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	AgriFood	Improvement	Technologieën voor een duurzaam management van gewas, ziekten en plagen, onkruid en water in de moderne pot- en containerteelt (buiten). Produkten für ein nachhaltiges Management von Krankheiten, Schädlingen, Unkräutern und Wasser in moderner Produktion von Topf- und Containerpflanzen (Freiland).	DLO/WUR	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	AgriFood	BioRaft-ND	Mobiele installatie voor maaien en raffineren van gras en andere gewassen. Het door de raffinage verkregen eiwit kan in de levensmiddel en voer-industrie worden ingezet ter vervanging van soja. Mobile Mäh- und Raffinerie-Einheit für Gras und andere Gewächse. Das durch die Raffinierung gewonnene Eiweiß kann in der Lebensmittel- und Futterindustrie als Sojaersatz eingesetzt werden.	Waterschap Aa en Maas	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	AgriFood	Wijnbouw grensregio	Ontwikkeling van (virtueel) NL/D wijnbouw-kenniscentrum. Entwicklung eines (virtuellen) NL/D Kompetenzzentrums – Weinbau.	De Colonjes BV	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv

Übersicht Projektideen und -konzepte INTERREG Deutschland-Niederland

I	Energie	Healthy and Energy efficient Lighting for hospitals	Intelligent verlichtingssysteem voor ziekenhuizen. Intelligentes Beleuchtungssystem für Krankenhäuser.	ISIS GMBH,	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	Energie	Energie Effizienz E-Bike	Systemen voor betere energie-efficiency voor E-Bikes. Cluster von Technologie-Unternehmen und Systeme für die verbesserte Energie-Effizienz bei E-Bikes.	Hochschule Rhein-Waal	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	Energie	Transitiemodel duurzame energie	Onderzoek transitie model voor duurzame energie. Studie Transitionsmodell für nachhaltige Energie.	MEA	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	HTSM	I-Lab. Bridging Science to Business	Stimuleren (begeleiding, advies, financiering) startups, spin-off's en jonge bedrijven inzake nieuwe hoogwaardige technologische producten. Fördern (Begleitung, Beratung, Finanzierung) von Startups, Spin-off's und junge Unternehmen in Sachen neuer hochwertiger technologischer Produkte.	Euregio Rijn-Waal Hochschule Rhein-Waal	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	HTSM	Dijk van de toekomst	Nieuwe technologische systemen voor bewaking/monitoring en alternatieve benutting van dijken. Neuer technologischer Systeme zur Bewachung /Monitoring und alternativer Nutzung von Deichen.	Universiteit Nijmegen	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	HTSM	High –Efficiency Si-based Tandem Photovoltaic technology	Innovatieve zonnencel-systemen. Cnnovative Solarzellen-Systeme.	Radboud Universiteit	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	HTSM	SAIL-PRO – Safe and Amplified Industrial Laser Processing	Nu onderdeel van project Rocket. Jetzt Bestandteil Projekt Rocket.	Uni DUE	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	HTSM	Kingdom (Cluster Diamond)	Sensor-gebaseerde innovatieve systemen voor het meten van 'non-invasively blood glucose levels' bij diabetes. Systeme zur Messung von 'non-invasively blood glucose levels' bei Diabetis.	2M Engineering	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I		E-Laad	Grensoverschrijdend slim laden voor elektrische auto's Grenzüberschreitendes Intelligentes Laden für Elektroautos	Stichting E-Laand-NL	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	HTSM	Gar-Go-Boat	Ontwikkeling nieuw amfibisch transportmiddel voor door-to-door goedertransport. Entwicklung neuer amphibischer Transportmittel für Door-to-Door Gütertransport.	De Jong Scheepsservice BV	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
I	HTSM	Printerreg	Ontwikkeling van nieuwe materialen voor RFID antennesystemen bij 3D-Printing. Entwicklung neure Materialien für 3D-gedruckte RFID-Antennensysteme.	RF Frontend	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv

Ausschuss für grenzüberschreitende Verständigung
 Commissie voor grensoverschrijdende verstandhouding
 23.04.2018
 TOP 4a Anlage 2 / Punt 4a Bijlage 2

Prio	Projektname	Kurzbeschreibung Projekt	Lead Partner	RPM	Budget	EFRE-Förderung	Status
II	Plug-In	Aktivitätenprogramma gericht op de versterking van het ondernemerschap van jonge kunstenaars en curatoren en gericht op het stimuleren van het creatief vermogen van ondernemers. Aktivitätenprogramm zur Stärkung unternehmerischer Engagements junger Künstler und Kuratoren und dem Ziel der Förderung des Kreativpotenzials von Unternehmer.	Stadt Hamminkeln	ERW	778.364,42 €	389.182,21 €	Genehmigt durch LA
II	Rahmenprojewkt Prio. 2	Kaderprojekt bevordering grensoverschrijdende samenwerking Rahmenprojekt Förderung grenzüberschreitender Zusammenarbeit	Euregio Rhein-Waal	ERW	4.633.328,00 €	2.316.664,00 €	Genehmigt durch LA
II	Zorg verbindt	Cluserprojekt bevordering grensoverschrijdende gezondheidszorg Clusterprojekt Förderung grenzüberschreitender Gesundheitsversorgung	Euregio Rhein-Waal	ERW	4.640.682,04 €	2.320.341,02 €	Genehmigt durch LA
II	Ler(n)ende Euregio doet het!	Bevordering grensoverschrijdend beroepsonderwijs Förderung grenzüberschreitender Berufsausbildung	ROC Nijmegen	ERW	4.754.387,00 €	2.377.193,50 €	Genehmigt durch LA
II	KRAKE: Krachtige Kernen/ Starke Dörfer	Bovenregionaal activiteitenprogramma stimulering leefbaarheid op het platteland en in kleinen kernen. Gebaseerd op 11 deelclusters met elke een eigen thematiek en een eigen regionale verankering. Überregionales Aktivitätenprogramm Förderung Wohn- und Lebensqualität im ländlichen Raum und sog. kleiner Kerne. Ausgangspunkt sind elf Teilcluster mit jeweils eines eigenen Themas und einer eigenen regionalen Verankerung.	Hogeschool Arnhem Nijmegen	ERW	3.769.701,98 €	1.884.850,99 €	Genehmigt durch LA
II	Grenzen bewegen	Bijscholingsprogramma voor werkzoekenden voor de arbeidsmarkt in het buurland. Qualifizierungsprogramm für Arbeitssuchenden für den Arbeitsmarkt in jeweiligen Nachbarland.	Theodor Brauer-Haus	ERW	788.035,00 €	394.017,50 €	Genehmigt durch LA
II	Grensinformationspunkt	Informatie- en service punt voor grensbewoners en grenspendelaars. Informations- und Servicepunkt für Grenzbewohner und Grenzpendler	Euregio Rhein-Waal	ERW	1.911.236	955.618,02 €	Genehmigt durch LA
II	Qualifizierung Waldarbeit	Stimulering van de mobiliteit van kleine bosbouw dienstverlenende bedrijven door implemenatie van nieuwe bijscholingsstandards. Förderung der Mobilität von kleinen forstwirtschaftlichen Dienstleistungsunternehmen durch Implementierung grenzübergreifender Qualifizierungsstandards.	Landesbetrieb Wald und Holz NRW	ERW	429.499,31 €	214.749,65 €	Genehmigt durch LA
II	Ein Blick auf heute und damals / Zicht op heden en verleden	Versterking toeristische potentieel grensoverschrijdend natuurgebied Bergherbos en Eltenberg door betere kennis van natuur, cultuur, geschiedenis en landschap en door betere ontsluiting/infrastructuur. Erhöhung des touristischen Potenzials von Bergherbos und Eltenberg durch verbesserte Erkenntnis von Natur, Kultur, Geschichte und Landschaft und eine verbesserte Erschließung/Infrastruktur des Gebietes	Gemeente Montferland	ERW	2.222.586,00 €	1.111.293,00 €	Genehmigt durch LA

II	Dynamic Borders	Interlokaal ontwikkelingsprogramma van grensgemeenten inzake o.a. oprichting NL/D agro-business-platform, oprichting NL/D stagebureau. Interlokales Entwicklungsprogramm von Grenzkommunen mit als Ziel u.a. Einrichtung NL/D <u>Agro-Business-Plattform</u> NL/D <u>Praktikumsbüro</u>	Gemeinde Weeze	ERW	726.831,50 €	363.415,75 €	Genehmigt durch LA
II	Rheijn.Land.Experience	Samenwerkingsprogramma van NL/D erfgoedinstellingen en musea. <u>Kooperationsprogramm NL/D Museen</u>	Coop. Gelders Erfgoed	ERW	1.759.354,00 €	879.677,00 €	Genehmigt durch LA
II	Nachbarsprache / Buurcultuur	Uitwisselingsprogramma en ontwikkeling van tools voor scholieren en docenten t.b.v. voortgezet onderwijs in de taal- en cultuur van het buurland. Austausch- und Entwicklungsprogramm von Tools für Schüler und Dozenten (weiterführenden Schulen) <u>zwecks Unterricht in Sprachen und Kultur des Nachbarlandes</u>	Universiteit Nijmegen	ERW	3.419.995,80 €	1.709.997,80 €	Genehmigt durch LA
II	In het spoor van de Oranjes	Grensoverschrijdende fietsroute Apeldoorn-'s-Heerenberg-Kleve-Moers met het koningshuis Oranje-Nassau als verbindend thema. Grenzüberschreitende Fahrradrouten (Apeldoorn-'s-Heerenberg-Kleve-Moers) mit den verbindende Thema - Königshaus Oranje-Nassau.	Gemeente Montferland	ERW	184.889,08 €	92.444,54 €	Genehmigt durch LA
II	Arbeitsmarkt in Grenregionen NL-D	Duurzame data-infrastructuur voor overheden inzake de ontwikkeling van de arbeidsmarkt in de NL_ grensregio. Dauerhafte Dateninfrastruktur für Behörden zur Entwicklung des <u>Arbeitsmarkts in der NL-D Grenzregion</u>	IT.NRW	ERW	527.795,70 €	263.897,85 €	Genehmigt durch LA
II	The Green & Blue Rhine Alliance	Versterking en ontwikkeling van watergebonden rivier-habitats en eco-corridors voor o.a. vissen en otters langs de Rijn. Verstärkung und Entwicklung des wassergebundenen Flußhabitats und Eco-Corridors für u.a. <u>Fische und Otter entlang des Rheins</u>	Stichting Ark Natuurontwikk.	ERW	3.545.380,81 €	1.772.690,40 €	Genehmigt durch LA
II	Het verhaal van Oorlog en vrijheid	Museaal-programma rondom de thema's vrede en vrijheid in verbinding met de 2e Wereldoorlog. Museumsprogramm rund um die Themen Frieden und Freiheit in Verbindung mit dem 2. <u>Weltkrieg</u>	Bevrijdingsmuseum	ERW	1.698.600,25 €	849.300,12 €	Genehmigt durch LA
II	GIP 2.0	Informatie- en service punt voor grensbewoners en grenspendelaars. Informations- und Servicepunkt für <u>Grensbewohner und Grenzpendler</u>	Euregio Rhein_waal	ERW	2.000.000,00 €	1.000.000,00 €	Idee/Grobkonzept
II	Endo-Care	Project inzake gezondheidszorg (Endoscopie). Projekt im <u>Bereich Gesundheitsversorgung (Endoskopischen Versorgung)</u>	Radboud UMC	ERW	640.000,00 €	320.000,00 €	Idee/Grobkonzept
II	Liberation Trial Bike & Hike	Toeristische route/campagne rondom 2de wereldoorlog in de grensregio. <u>Touristischer Route/Kampagne rund um 2. Weltkrieg in der Grenzregion</u>	RBT KAN	ERW			Idee/Grobkonzept
II	Lernende Euregio Extra	Bevordering grensoverschrijdend beroepsopleiding <u>grenzüberschreitender Berufsausbildung</u>	ROC Nijmegen	ERW	1.000.000,00 €	500.000,00 €	Idee/Grobkonzept
II	Grenzen Bewegen extra	Bijscholingsprogramma voor werzoekenden voor de arbeidsmarkt in het buurland. Qualifizierungsprogramm für Arbeitssuchenden für den Arbeitsmarkt in jeweiligen <u>Nachbarland</u>	Theodor Brauer Haus	ERW	600.000,00 €	300.000,00 €	Idee/Grobkonzept
II	Hanzesteden	Förderung grenzüberschreitender Berufsausbildung	RBT KAN	ERW	2.450.000,00 €	1.078.000,00 €	Antrag/ausgearbeitetes Konzept
II	Öffentliche Parteien in Energiemarkt	Erkundungs- und austauschprojekt mit Kommunen und Partners der Energiewirtschaft um die Energiewende und den Klimaschutz auch vor ort umzusetzen. Studie- en uitwisselingsproject van gemeenten en en partners uit de energiesector gericht op <u>energietransitie en klimaatbescherming</u>	Alliander/Prov. Gelderland	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Wilden Kerle	Ontwikkeling van nieuwe praktijk-methoden ter versterking van de sociale-activering en -participatie van jongeren met problematisch uitdagend gedrag. Entwicklung neuer Praxis-methoden zur Stärkung der sozialer-Aktivierung und -Partizipation von Jugendlichen <u>mit problematisch herausforderndem Verhalten</u>	Haus Freudenberg GmbH	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Demokratieschiff	Faciliteiten voor een duurzaam educatief jeugdprogramma rondom de thema's vrede, vrijheid en democratie in verbinding met Europa. <u>Facilitäten für ein nachhaltiges edukatives Jugendprogramm rund um die Themen Frieden, Freiheit und Demokratie in Verbindung mit Europa</u>	Gemeente Wageningen	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Hallo Europa / Blick über die Grenze	Programma/campagne rondom de thema's Europa en grensregio. Programm/Kampagne <u>rund um die Themen Europa und Grenzregion</u>	Provincie Gelderland	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Fruitboomlint; Sterke Verbinding , Groene g	Klimaatbevordering/biodiversiteit in gemeenten Förderung kommunaler Klimaschutz/Biodiversität	Stichting ECNC	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv

II	Gezonde lucht aan Rijn en Waal	De steden Nijmegen, Arnhem, Duisburg, Düsseldorf willen in gezamenlijkheid werken aan gezonde lucht en leren van elkaar. Ze willen ondanks verschillen in wetten en beleid per land toch tot reductiedoelstellingen en bijbehorende aanpakken komen die richtinggevend moeten worden voor lokaal en regionaal beleid gericht op terugdringen van uitstoot van roet en NOx/NO2 (en passant ook van PM10). Die Städte Nijmegen, Arnhem, Duisburg und Düsseldorf möchten gemeinsam am Thema Luftreinhaltung arbeiten und voneinander lernen. Trotz der unterschiedlichen nationalen Gesetzgebungen und Politiken möchte man die Reduzierungszielsetzungen und die dazugehörigen Vorgehensweisen erarbeiten, die für die lokale und regionale Umweltpolitik richtungsweisend sein soll, um den Ausstoß von Ruß und NOx/NO2 zu verringern (beiläufig)	Gemeente Nijmegen	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	City Food Gardens	Ontwikkeling van stedelijke foodgardens als drager nieuwe sociale community's. <u>Entwicklung von Städtische Foodgardens als Trägern von neue Soziale Community's.</u>	Stichting Landwaard	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Die Dorfmacher	Stimulering leefbaarheid op het platteland en in kleinen kernen op basis van nieuwe methoden. Förderung Wohn- und Lebensqualität im ländlichen Raum und sog. kleiner Kerne auf der <u>Grundlage neuer Methoden</u>	Hochschule Rhein-Waal	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Mint –LAB on Tours	Aktiviteitenprogramma met jeugd en scholen op kastelen met als doel jongeren te interesseren voor wiskunde, natuurkunde en techniek Aktivitätenprogramm mit Jugendlichen und Schulen auf Schlössern mit dem Ziel, Jugendliche für <u>Mathematik, Naturwissenschaften und Technik zu interessieren</u>	Förderverein Biotechnologie NRW	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Jeugd zorg			ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Samenwerking NL/D politie Flughafen Weeze			ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Actief over de grens Regionaal	Regionaal activiteitenprogramma ter bestrijding van de jeugdwerkosheid. <u>Regionales Aktivätenprogramm zur Bekämpfung von Jugendarbeitslosigkeit.</u>		ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	School IT 2	Vervolgproject School IT <u>Folgeprojekt School-IT</u>	Universität Duisburg-Essen	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	BPASS Euregio	(organisatorische) Maatregelen ter versterking van het grensgebied als regio zonder barrières (voor gehandicapten) (organisatorische) Maßnahmen zur Stärkung des Grenzgebietes als Region ohne Barrieren <u>(für Menschen mit Behinderungen und Einschränkungen)</u>	Eukoba	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Aquakultur zur Flächen-einsparung		LWK	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Blended Learning Agrarservice		LWK	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Q-Koorts	NL/D onderzoek naar de effecten van inenting tegen Q-koorts en naar wat de invloed is van herhaalde vaccinatie NI/D Studie zu den Effekten von Impfungen gegen Q-Fieber und zu den Einflüssen <u>wiederholter Impfungen</u>	Innatos Laboraties	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Community Breaking Barieers, 70 jaar vrijheid		Stichting Breaking Bariers	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Berufe mit Perspektive für junge Türkinnen und Türken	Aktiviteitenprogramma ter versterking van de arbeidsmarkt-participatie van Duitse en Nederlandse jongeren van Turkse afkomst. Aktivitätenprogramm zur Stärkung der Teilhabe am Arbeitsmarkt deutscher und <u>niederländischer Jugendlicher türkischer Abstammung</u>	VIA e.V	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Afstemming (logistieke) arbeidsmarkt in grensgebied	Studie en activiteitenprogramma gericht op het opheffen van fricties op de arbeidsmarkt voor de logistieke sector in het grensgebied. Studien- und Aktivitätenprogramm mit dem Ziel Hindernisse auf dem Arbeitsmarkt für <u>Logistiksektor abzubauen</u>		ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Baumschulproduktion		LWK	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	In die Mitte der Gesellschaft	In scholing/vorming investeren, armoede bestrijden; versterking van de participatie-kansen en –mogelijkheden van kinderen, jongeren en hun ouders. Armut bekämpfen; Stärkung der Teilhabechancen und -Möglichkeiten von Kindern, <u>Jugendlichen und deren Eltern</u>	Esta Bildungswerk	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	ISOS	Gezamenlijke NL/D ontwikkeling van een opleiding tot sportverenigings-ondersteuner. Gemeinsame NL/D Entwicklung eines Ausbildungscurriculums – "(Sport)Vereinsassistentz"	Hogeschool Arnhem-Nijmegen	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv

II	Poortpassage	NL stations worden binnenkort volledig afgesloten; men kan enkel nog naar binnen of naar buiten met een NS OV-Card. Voor passagiers met een Duits reisprodukt zijn aanpassingen nodig; NL en D spoorbedrijven willen hiertoe een pilot in Arnhem. NL Bahnhöfe werden in Kürze vollständig abgeschlossen; man kann diese dann nur noch mit einer OV-Karte betreten oder verlassen. Für Reisende mit einem deutschen Reiseprodukt sind Anpassungen erforderlich; NL und D Bahnunternehmen möchten hierfür ein Pilotprojekt in Arnhem entwickeln.	NS	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Wasserschutz	Rampenbestrijding extreem hoogwater. Katastrophenschutz extrem Wasserstände	Kreis Wesel/Gelderse Cie.	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Ökonomische Effekte und potenzielle kooperativer Sportstättenentwicklung	Bundeling en analyse van data aangaande economische effecten en het synergie-potentieel van sport in het grensgebied en een levering van een basis voor de planning van sportsteden en sportaanbod door gemeenten en sportaanbieders. Sammlung und Analyse von Daten über Wirtschaftseffekte und Synergiepotenziale des Sports im Grenzgebiet und eine notwendige Grundlage für die Sportstätten- und Sportangebotsplanung von Kommunen und Sportanbietern.	Hogeschool Arnhem-Nijmegen	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv
II	Euregioschool	Nu onderdeel project Nachbarsprache. Jetzt Bestandteil Projekt Nachbarsprache.	Euregio Reaalschule	ERW			zurückgezogen/nicht mehr aktiv

Actuele stand van zaken People to People

Als bijlage ontvangt u een overzicht van de recent goedgekeurde projecten in het kader van People to People.

Met de goedkeuring van deze projecten is er € 614.194,00 gecommitteerd. Er is nog € 749.806,00 beschikbaar voor activiteiten in kader van People to People.

Besluitvoorstel:

Ter kennisneming

Genehmigte People to People Projekte / Goedgekeurde People to People projecten

Projektname/Projectnaam	Leadpartner	Partner(s)	Geplante Kosten / geplande kosten	Genehmigte Förderung/ goedgekeurde subsidie	Goedgekeurd op / Bewilligt am	Handlungsfeld/ Maatregel	Kurzbeschreibung / korte omschrijving
Exclusief in groente	Neijenhuis	HAS Kennistransfer en Bedrijfsopleidingen, Aleven, Bioland-Gärtnerei Brands, Richtersgut	39.979,00 €	19.979,00 €	29.01.2016	I.1 und I.2	Machbarkeitsstudie zwecks Entwicklung eines geeigneten Finanzierungs-modells für lokale agrarische Betriebe. <i>Haalbaarheids-onderzoek m.b.t. de ontwikkeling van een geschikt financierings-model voor lokale agrarische bedrijven</i>
Innovationsbefähigung	BGI Straelen	VGB Aalsmeer	50.000,00 €	25.000,00 €	04.03.2016	I.2	Erarbeitung von Ansatzpunkten für die Erschließung der Innovationskraft für die grüne Branche im Bereich der Euregio mit den Trends Urban-Gardening und Garden-Living. <i>Ontwikkelen van uitgangspunten voor de groene branche in de Euregio m.b.t. de trends Urban-Gardening en Garden-Living</i>
Mijnbuurtje	Mijnbuurtje (Munity Services BV)	Gemeinde Kranenburg, Stichting Welzijn Groesbeek, Stichting Wijkkrant & wijkwebsite Nijmegen-Oost, Senioren- residentz Kranenburg	51.085,00 €	25.000,00 €	29.01.2016	II.3	Aufbau eines interaktiven, grenz-überschreitenden Offline- und Online-Nachbarschafts-netzwerkes Kranenburg-Groesbeek/Berg en Dal-Nijmegen, bei dem Bürger ebenso wie Gemeinden, private und öffentliche Organisationen beteiligt sind. <i>Opbouw van een interactieve, grens-overschrijdende offline- en online buurt-netwerk Kranenburg-Groesbeek/Berg en Dal-Nijmegen, waarbij burgers, gemeenten en private en openbare instellingen bij betrokken worden.</i>
International Junior Councillor Advisor	Stadt Duisburg	Gemeente Nijmegen, Radboud Universiteit Nijmegen	50.000,00 €	25.000,00 €	29.01.2016	II.3 und II.4	Mentoring-Projekt in dem Ratsmitglieder Studenten begleiten und andersherum Studenten Rats- mitglieder beraten. <i>Mentoring-project waarin raadsleden studenten begeleiden en andersom studenten advies verlenen aan raadsleden.</i>
Veiligheid zonder grenzen	Stadt Kleve	Freiwillige Feuerwehr Kleve-Rindern, Brandweer Millingen aan de Rijn, Veiligheidsregio Gelderland-Zuid	49.971,00 €	24.810,00 €	04.03.2016	II.4	Intensive Zusammen-arbeit der Feuerwehren aufgrund gestiegener Anforderungen und Pflichten an die Führungskräfte, Atemschutzgeräteträger, Dokumentations-pflichten, sowie Ausbildungsinhalte. <i>Intensieve samen-werking tussen de brandweren op basis van verhoogte eisen en plichten aan de leidinggevenden, ademhalings-beschermingsapparatuur, documentatieplichten en opleiding.</i>
200 Jahre D/NL Grenze	Gemeinde Kranenburg	Gemeente Berg en Dal, Grenzlandkomitee Kranenburg	8.750,00 €	4.375,00 €	04.03.2016	II.1	Grenzüberschreitende Gedenkveranstaltung zur Feststellung des heutigen Grenzverlaufs in Kranenburg zum 200. Mal. <i>Grensoverschrijdend herdenkings-evenement ter vastlegging van de huidige grens in Kranenburg voor de 200e keer.</i>

Automatische Kolonieteller	TEVEL Techniek BV Westervoort	SMD Production Technology Krefeld	51.480 €	25.000 €	29.04.2016	I.1 und I.2	Entwicklung eines automatischen Koloniezählers, zwecks Verbesserung der Lebensmittelqualität und Lebensmittelsicherheit in der „Food“-Industrie. <i>Ontwikkelen van een automatische kolonieteller, om de levensmiddelkwaliteit en –zekerheid in de food-branche te verbeteren.</i>
Grensverleggend verkennen op het gebied van muziek	Stichting Akoesticum Ede	Landesmusikakademie NRW e.V. Heek	24.201,00 €	11.941,00 €	29.04.2016	II.1	Grenzüberschreitender Austausch zweier Musikschulen mit Themen wie Musikerziehung, Integration von Flüchtlingen, Musizieren mit Behinderten und Senioren, sowie Sondierung unterschiedlicher Strukturen. <i>Grensoverschrijdende uitwisseling tussen twee muziekscholen met thema's zoals vorming, integratie van vluchtelingen, muziek maken met mensen met een beperking en ouderen en verkenning van wederzijdse structuren.</i>
Corrie en Joseph	Stichting Het Wilde Oog Nijmegen	Bildungszentrum Wasserburg Rindern	59.512,00 €	25.000,00 €	29.04.2016	II.3	Kunstprojekt bei dem Kunst von Beuys mit Tracht aus Spakenburg kombiniert wird, durchgeführt von 2 Schulen aus Kleve und 2 aus Nijmegen. <i>Kunstproject waarin de kunst van Beuys gecombineerd wordt met Spakenburgse kleeddracht, uitgevoerd door twee scholen uit Kleve en 2 uit Nijmegen.</i>
Op de grens / Auf der Grenze (Huis Wylerberg)	Stichting Vogelonderzoek	Musik Biennale Niederrhein, Kulturraum Niederrhein	44.300,00 €	22.150,00 €	29.04.2016	II.3	Diverse Aktivitäten rund um Huis Wylerberg zu den Themen Musik, Theater, Austauschprogramm mit behinderten Menschen, Lesungen etc. <i>Diverse activiteiten rond om Huis Wylerberg met thema's zoals muziek, theater, uitwisselingsprogramma voor mensen met een beperking, lezingen enz.</i>
Poetry Film across the borders	Stichting DZIGA Nijmegen	Filmwerkstatt Münster	30.016,00 €	10.000,00 €	29.04.2016	II.3	Grenzübergreifender Workshop für junge Dichter und Filmemacher aus Deutschland und den Niederlanden zwecks gemeinsamer Produktion von Poesie-filmen. <i>Grensoverschrijdende workshop voor jonge dichters en filmmakers uit Duitsland en Nederland voor gezamenlijke productie van poëzie-films.</i>

Grenzenlos Reiten 2.0	Niederrhein Tourismus	Stichting Routebureau Noord- en Midden-Limburg, Grenzenlos Reiten e.V., Pferdesportverband Rheinland e.V., Wirtschaftsförderung Kreis Kleve GmbH, EAW Kreis Wesel, Kreis Kleve, Bauen und Umwelt, Kreisverband Kleve der Freizeitreiter und –fahrer in Deutschland e.V., Kreis Wesel, Natur-, Landschaftsschutz, Landwirtschaft, Kreisverband Pferdesport Kleve e.V., Kreisverband Pferdesport Wesel e.V.	50.000,00 €	25.000,00 €	29.04.2016	II.3	Ziel des Projektes ist es, die bereits vorhandenen Reitwege und Reitrouten der Region neu zu sortieren, eine Neu-beschilderung vor-zubereiten und auf digitalem Wege die Routen und Strecken zu erfassen und online abzubilden. <i>Doelstelling van het project is, de reeds aanwezige ruiter-paden en ruiterroutes opnieuw te categoriseren, bewegwijzeren, digitaliseren en online beschikbaar te maken.</i>
Wanderkarte Reichswald	Kleve Marketing	Gemeinde Kranenburg, Gemeinde Bedburg-Hau, Stadt Goch, Gemeente Berg en Dal, Gemeente Gennepe	8.325,00 €	4.162,50 €	29.04.2016	II.3	Da keine umfassende Wanderkarte für das Naherholungsgebiet Reichswald existiert, haben die o.g. Partner beschlossen, eine Wanderkarte erarbeiten zu lassen, welche sich sowohl an Touristen als auch an wanderbegeisterte Bewohner der Region richtet. <i>Omdat er geen omvattende wandel-kaart bestaat voor het recreatiegebied Reichswald hebben de boven-genoemde partners besloten om een kaart te laten ontwikkelen die bestemd is voor toeristen en ook wandelenthousiaste mensen uit de regio.</i>
Grenzüberschreitende Begegnung für hochbegabte Nachwuchspianisten aus D und NL	Wasserburg Rindern	Gesellschaft für internationale Begegnungen e.V., Stichting Podiumkunsten de Weijer, Vrienden van de Oude Jan	39.222,00 €	19.611,00 €	29.04.2016	II.3	Ziel des Projektes ist die gemeinsame Begegnung hochbegabter junger Pianisten, die sich üblicherweise nur als Konkurrenten bei internationalen Klavier-Wettbewerben erleben. <i>Doel van het project is de gemeenschappelijke ontmoeting van begaafde jonge pianisten die normaalgesproken elkaar als concurrenten ontmoeten tijdens internationale wedstrijden.</i>
Vereint Geschichte leben	Historische Kring Huissen	Emmericher Geschichtsverein	35.950,00 €	17.200,00 €	08.07.2016	II.3	Thema ist die gemeinsame, grenzüberschreitende Geschichte rund um die Clever Enklaven, die vor genau 200 Jahren niederländisch wurden. Dies soll nun diskutiert und einer größeren Öffentlichkeit transparent gemacht werden. Die Recherche mündet in einem Buch, das als Material Schulen, Organisationen und Verwaltungen frei zur Verfügung gestellt werden soll. <i>Thema is de gemeenschappelijke grensoverschrijdende historie rond om de Cleefse enclaves die precies 200 jaar geleden Nederlands werden. Dit wordt nu besproken en breed openbaar en transparant gemaakt. Als resultaat verschijnt er een boek dat scholen, organisaties en openbare instellingen gratis ter beschikking gesteld wordt.</i>

Obstbaumalleen in der ERW	ECNC - European Centre for Nature Kleve	Gemeente Overbetuwe, Gemeente Arnhem, Stadt Rheinberg, Ökozucht Buckow GmbH Xanten, RBT Rivierenland	50.013,80 €	25.000,00 €	09.09.2016	II.2	Ziel des Projektes ist es, einen Plan hinsichtlich der Entwicklung eines Obstalleen-Netzwerkes in der Euregio Rhein-Waal aufzusetzen, die für eine grenzüberschreitende, gesellschaftliche, ökonomische und ökologische Verbindung in der Region sorgt. <i>Doel van het project is het opstellen van een breed gedragen plan voor de ontwikkeling van een fruitalleen-netwerk in de Euregio Rijn-Waal, die voor een grensoverschrijdende, maatschappelijke, economische en ecologische verbinding in de regio zorgt.</i>
Euregionale EXXL	Stadt Duisburg	Provincie Gelderland	51.000,00 €	25.000,00 €	09.09.2016	I.2	Mit diesem Projekt beabsichtigen die Mitgliedskörperschaften der Euregio Rhein-Waal, sich um die von der Landesregierung NRW ausgeschriebenen Wettbewerbe der REGIONALEN 2022 – 2025 zu bewerben. Das Ziel des beantragten People II People-Projekts ist es, den Prozess dieser Bewerbung anzuschieben und zu koordinieren. <i>Met dit project stellen de bij de Euregio Rijn-Waal aangesloten leden zich ten doel, te solliciteren naar deelname aan de door de deelstaatregering van Noordrijn-Westfalen uitgeschreven strijd van de REGIONALEN 2022 – 2025. Het doel van het aangevraagde People II People-project is om deze sollicitatie te coördineren en een duwtje in de rug te geven</i>
Natürlich gesunde Kälber in Deutschland und den Niederlanden	Feed Innovation Service BV Wageningen	Haprodia GmbH Garrel, GIQS e.V. Kleve	50.000,00 €	25.000,00 €	07.10.2016	I.1	Innerhalb dieses Projektes soll ein natürliches Produkt entwickelt werden, das das Wachstum des Parasiten <i>Cryptosporidium parvum</i>, der für eine hohe Sterblichkeit bei Kälbern sorgt, im Tier bremst. <i>Binnen dit project wordt een natuurlijk product ontwikkeld dat de groei van de parasiet <i>Cryptosporidium parvum</i>, die voor een hoog aantal sterfgevallen bij kalveren zorgt, in het dier zelf remt.</i>
Die Region Rhein und Waal entdecken	Stichting de Bastei Nijmegen	Naturschutzzentrum im Kreis Kleve e.V.	56.124,00 €	25.000,00 €	04.11.2016	II.3	In diesem Projekt werden die bestehenden und neuen Projekte in den Bereichen Natur, Umweltbildung und der Kulturgeschichte als gemeinsamer Grundlage im Land von Rhein und Waal grenzüberschreitend miteinander verknüpft und die Zusammenarbeit in Bezug auf Bildung, Tourismus und die Identität der Grenzregion gefördert. <i>Het project beoogt de grensoverschrijdende koppeling van bestaande en nieuwe projecten op het gebied van natuur-, milieu-educatie en culturele geschiedenis, evenals een grensoverschrijdende verknoping van de gemeenschappelijke basis in het land van Rijn en Waal en het bevorderen van de samenwerking met betrekking tot onderwijs, toerisme en de identiteit in de grensregio.</i>

M4M	Stadt Duisburg	Gemeente Nijmegen, Gemeente Arnhem, Gemeente Ede, Stadt Düsseldorf, Stadt Moers	50.000,00 €	25.000,00 €	14.12.2016	II.1	Die sechs Großstädte der Euregio Rhein-Waal (Düsseldorf, Duisburg, Moers, Arnhem, Nimwegen, Ede) sehen sich in der Verantwortung zu einem Beitrag zur Integration von Flüchtlingen. Gemeinsam wurde deshalb ein Prozess des grenzüberschreitenden Austausches angestoßen und zwar unter Einbezug von Freiwilligenorganisationen. Gemeinsam mit den öffentlich handelnden Akteuren leisten Sie einen wertvollen Beitrag zur Integration und tragen dafür Sorge, dass die Integration der Menschen in Europa gelingt. <i>De zes 100.000+steden in de Euregio Rijn-Waal (Düsseldorf, Duisburg, Moers, Arnhem, Nijmegen en Ede) hebben allen een verantwoordelijkheid voor de integratie van vluchtelingen. Zij hebben daarom gezamenlijk het initiatief genomen voor een grensoverschrijdende uitwisseling onder participatie van vrijwilligersorganisaties. Samen met de professionals in het werkveld bieden zij een waardevolle bijdrage aan de integratie van de vluchtelingen en zorgen er daardoor voor dat zij succesvol worden opgenomen in Europa.</i>
Buren stellen zich voor	Vereniging Leefbaarheid Netterden	Heimatverein Anholt	21.000,00 €	10.500,00 €	03.02.2017	II.3	Grenzüberschreitende Wanderausstellung, organisiert von den Heimat- und Verschönerungsvereine der Ortschaften an der deutsch-niederländischen Grenze zwischen Suderwick /Dinxperlo im Osten und Hüthum/Netterden im Westen mit dem Schwerpunkt Beziehungen zwischen den Menschen auf beiden Seiten der Grenze in Geschichte und Gegenwart. Des Weiteren werden in Zusammenarbeit mit Schulen, Sport- und Musikvereinigungen u.a. Vereinen Veranstaltungen organisiert / <i>Grensoverschrijdende wandeltententoonstelling georganiseerd van de heemkundekringen langs de Duits-Nederlandse grens tussen Suderwick /Dinxperlo in het Oosten en Hüthum/Netterden in het Westen met focus op de relatie tussen de mensen wederzijds de grens in verleden en de toekomst. Bovendien worden er on coöperatie met scholen, sport- en muziekverenigingen e.a. verenigingen evenementen georganiseerd.</i>
Kommunale Inklusion	Zorgbelang Gelderland	Paritätischer Wohlfahrtsverband	39.582,00 €	19.791,00 €	07.04.2017	II.3	Das Projekt setzt sich mit der Thematik auseinander, inwieweit Inklusion in den Gemeinden bereits umgesetzt wurde <i>Het project houdt zich bezig met het thema in hoeverre inclusie binnen gemeentes reeds gerealiseerd is.</i>
Grenzklänge	Het Gelders Orkest	Düsseldorfer Symphoniker	49.975,00 €	24.987,50 €	12.05.2017	I.2	Das Projekt setzt sich mit der Thematik auseinander, wie sich privatisierte Unternehmen, die früher öffentlich waren nun am Markt behaupten, auch auf der anderen Seite der Grenze. Innerhalb des Projektes finden dahingehend Austauschprogramme sowie Netzwerkveranstaltungen zwischen den Partnern statt <i>Het project houdt zich daarmee bezig hoeverre MKB's die voormalig openbaar zijn geweest nu een goede positie op de markt kunnen vinden. Op basis daarvan vinden binnen dit project uitwisselingsprogrammas en netwerkevenementen tussen de partners plaats.</i>

Duurzaam bouwen over de grens	Stichting Duurzame toekomst	Architekten Hülsmann & Thieme Kleve, ABC Arkenbouw Urk, Van Wijnen Bau GmbH Kleve, Hochschule Rhein-Waal Kleve, Hogeschool Arnhem Nijmegen	50.536 €	25.000 €	12.05.2017	I.2	Dieses Projekt bringt wichtige institutionelle Unterschiede in der Baubranche zwischen Deutschland und den Niederlanden zum Vorschein und sucht nach Möglichkeiten, diese aufzulösen. In der gebauten Umwelt handelt es sich hauptsächlich um institutionelle Unterschiede wie beispielsweise die Bauordnung/bouwbesluit, die Energieverbrauchs-kennzeichnung/energielabels, die Finanzierung/financiering und die Versicherung/verzekering. Das Projekt wird diese Unterschiede deutlich machen und den Entscheidungsträgern der jeweiligen Länder daraufhin eine Empfehlung aussprechen Dit project brengt belangrijke institutionele verschillen tussen Duitsland en Nederland in beeld en onderzoekt de mogelijkheden om deze weg te nemen. In de gebouwde omgeving gaat het met name om institutionele verschillen zoals het Bouwbesluit/Bauordnung, de Energielabels/ Energieverbruikskennzeichnung, de Financiering/ Financiering en Verzekeringen/ Versicherungen in de verduurzaming van de Gebouwde Omgeving. Het project brengt deze verschillen in beeld en zal aanbevelingen doen aan beleidsmakers aan weerszijde van de grens.
Cross border school	Radboud Universiteit Nijmegen	AEBR Gronau	49.328,00 €	24.377,00 €	12.05.2017	II.1	Regionale Behörden, Unternehmen, Organisationen der Zivilgesellschaft, Wissenschaftler und Forscher in der Rhein-Waal-Region, die an grenzüberschreitenden Aktivitäten und Themen beteiligt sind, weisen oft darauf hin, dass es zwischen den jeweiligen Parteien und Einzelpersonen nicht genügend Austausch von Wissen und Erfahrungen gibt. Daher möchten die Partner ein Konzept für einen nachhaltigen Austausch zwischen Wissenschaft und Praxis der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit entwickeln, indem eine Cross-Border Summer School organisiert wird, für junge Forscher und junge Verwaltungsbeamte, erfahrene Wissenschaftler und politische Entscheidungsträger und Beteiligte aus der Zivilgesellschaft organisiert. <i>Door overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en onderzoekers die in de Rijn-Waal regio betrokken zijn bij grensoverschrijdende problematiek en activiteiten wordt regelmatig aangegeven dat er tussen partijen en personen onvoldoende uitwisseling van kennis en ervaringen bestaat. Op basis daarvan willen de partners een concept ontwikkelen die leidt tot duurzame uitwisseling tussen wetenschap en praktijk in de grensoverschrijdende samenwerking. Dat gebeurt middels organisatie van een summer school voor jonge wetenschappers en jonge beleids-medewerkers, deskundige wetenschappers en politici vertegenwoordigers uit de maatschappij.</i>
Euregionaal dynamisch programma	Businessclub Kleve	Gemeente Doetinchem	31.936 €	8.936 €	08.09.2017	I.2	Bestandteil des Projektes sind 3 Workshops sowie eine Auftaktveranstaltung mit den Kernthemen: innovative Industrie und Logistik, grenzüberschreitendes Personalwesen und Food & Tourismus. Ziel ist es, die fehlenden Glieder des Informationszuflusses und der Zusammenarbeit in diesen drei wirtschaftlichen Bereichen zusammen zu bringen. / Dit project bestaat uit 3 workshops en een startersbijeenkomst met als kernthema's: innovatieve industrie en logistiek, grensoverschrijdende personeelszaken en food & toerisme met als doel de ontbrekende elementen van informatiestromen en de samenwerking binnen de 3 boven genoemde thema's bij elkaar te brengen.

Grenzenloos Gelre	Cultuur- en erfgoed Lab Zutphen	Kloster Graefenthal, Historischer Verein für Geldern und Umgebung e.V., Historische Vereniging Zutphen, Geldersch Landschap en Kastelen.	53.400,00 €	25.000,00 €	08.09.2017	II.1	Förderung des Bewusstseins und der Wertschätzung des früheren Herzogtums Gelre (heutiges Gelderland und Niederrhein) unter den Einwohnern für die gemeinsame grenzüberschreitende Geschichte mittels folgender Aktivitäten: Entwicklung von innovativem Unterrichtsmaterial in Kooperation mit Schulen, diverse Schulaktivitäten sowie die Erstellung eines geldrischen Comis (ebenfalls mit Beteiligung von Schulen). / <i>Stimulering van het bewustzijn en de waarde van het voormalige hertogdom Gelre (nu Gelderland en Nederrijn) onder de inwoners voor de gemeenschappelijke grensoverschrijdende historie doormiddels volgende activiteiten: Ontwikkeling van innovatief lesmateriaal in coöperatie met scholen, diverse schoolactiviteiten en het opzetten van een strip over de historie van Gelre (ook in coöperatie met scholen).</i>
Wasser als Waffe	Gemeente Lingewaard	Gemeente Overbetuwe, Stadt Kleve, Heimatverein Rindern-Arenacum e.V., Exoduscomité Huissen	34.140,00 €	17.070,00 €	08.09.2017	II.3	Dieses Projekt setzt sich mit der Bedeutung der Flusslandschaft in den Niederungen der Region Niederrhein/Nederrijn auseinander. Zum einen wird der Fokus auf die Vergangenheit gelegt, wo während des zweiten Weltkrieges das Wasser mittels Deichsprengung gezielt als Waffe eingesetzt wurde. Zum anderen ist die Überschwemmungs-/ Hochwassergefahr nach wie vor vorhanden und kennt keine Grenzen. Aktivitäten sind u.a.: Schulprojekte, Treffen historischer Vereine, diverse Vorträge, Platzierung sog. Hörsteine an historisch relevanten Orten, Entwicklung einer Radroute sowie die Realisierung von „Zweite Weltkrieg Arrangements“. <i>Dit project houdt zich bezig met de betekenis van het rivierenlandschap in de regio Niederrhein/Nederrijn. Aan de ene kant ligt de focus op het verleden omdat toen middels ontploffing van de dijken tijdens de tweede wereldoorlog water doelgericht als wapen werd ingezet. Aan de andere kant is het hoogwatergevaar nog steeds actueel en kent geen grenzen. Activiteiten zijn o.a.: projecten met scholieren, ontmoetingen van historische verenigingen, verschillende presentaties, plaatsen van luisterkeien op historisch relevante plekken, ontwikkelen van een fietsroute, en de realisatie van zogenaamde "tweede wereldoorlog arrangementen".</i>
Euregio Business Angels	Bridgefactor Arnhem	Business Angel Agentur Ruhrgebiet (BAAR) Essen, Angelengine Düsseldorf	48.608 €	24.304 €	10.11.2017	I.2	Business Angels sind Privatanleger, die sich finanziell an Startups beteiligen. Neben Risikokapital für Wachstum stellen sie dem Existenzgründer ihr Wissen, ihre Netzwerke usw. zur Verfügung und bewirken damit, dass das Unternehmen noch schneller wächst. Viele Business Angels engagieren sich in so- genannten Business-Angels-Netzwerken. Diese Netzwerke ermöglichen den Erstkontakt zwischen (Startup-) Unternehmen und Business Angels. Mit Hilfe dieser Pilotinitiative erhält man einen besseren Einblick in das Interesse des Markts, grenzüberschreitend Investoren zu suchen beziehungsweise grenzüberschreitend zu investieren. Business Angels zijn private investeerders die risicovol in startup bedrijven investeren. Naast risicokapitaal voor groei brengen zij hun kennis, netwerken etc. in waardoor het bedrijf nog sneller gaat groeien. Veel business angels zijn verbonden aan zgn. Business angels netwerken. Deze netwerken faciliteren de kennismaking tussen (startup) bedrijven en business angels. Middels dit pilot initiatief krijgen we meer duidelijkheid te krijgen over de interesse in de markt om grensoverschrijdend investeerders te zoeken danwel te investeren.

Radschnelweg	Gemeente Nijmegen	Stadt Moers	50.000,00 €	25.000,00 €	12.01.2018	II.3	Entwicklung eines euregionalen Masterplans für die Entwicklung von Radschnellwege Ontwikkeling van een euregionaal masterplan voor de ontwikkeling van snelfietsroutes

Projectidee “O.K.-Regio(n)”

Het projectidee “OK-Regio(n)” wordt in een vroege fase aan de commissie ter consultatie voorgelegd met als doel de aanvragers van input te voorzien en na te gaan of individuele gemeenten belangstelling hebben om in het project te participeren. Het projectidee ligt dus niet ter beoordeling voor.

Het project beoogt een aanpak om op zowel lokale als Euregionale schaal te komen tot nieuwsoortige netwerken en interdisciplinaire interactie op het gebied van circulaire economie, waarbij de focus ligt op duurzaam bouwen. Gemeenten, (kennis-)instellingen en bedrijven uit de sector worden bij de uitvoering betrokken. Een belangrijk aspect voor steden en gemeenten is hierbij een andere omgang met aanbestedingen ter versterking van de circulaire economie.

Gemeenten worden nu via de commissie gevraagd input te geven voor de verdere projectontwikkeling.

Besluitvoorstel:

Ter kennisneming en ter advisering aan de aanvragers.

Projecttitel: o.k. Regio(n)

Volledige projectaanduiding: o.k. regio: cirkelsteden in de Euregio Rijn-Waal

Geplande begindatum: 01-01-2019

Geplande einddatum: 30-06-2022

Stand van zaken per: 29-3-2018

Lead partner

Naam organisatie: Coöperatie Cirkelstad U.A.

Adres, plaats: Westervoortsedijk 73, LB1 6827AV, Arnhem Nederland (Arnhem/Nijmegen)

Contactpersoon: Rutger Buch

Telefoonnummer:

Overige projectpartners

Naam: Coöperatie Cirkelstad U.A.

Plaats: Arnhem (Arnhem/Nijmegen)

Naam: Effizienz-Agentur NRW

Plaats: Duisburg (Duisburg, Kreisfreie Stadt)

Naam: Zenit GmbH

Plaats: Mülheim an der Ru (Mülheim an der Ruhr, Kreisfreie Stadt)

Naam: KplusV Organisatieadvies BV

Plaats: Arnhem (Arnhem/Nijmegen)

Naam: Gemeenten/Kommune

Plaats:

Naam: Deelnemende ondernemingen

Plaats:

Samenvatting project

De wereldbevolking neemt exponentieel toe en daarmee de vraag naar grondstoffen. 40% van de grondstoffen worden in de bouwsector gebruikt. Een relatief hoog aandeel van de bouwmaterialen komt rechtstreeks in het afval terecht. Hergebruik van bouwmaterialen ligt nog op een laag niveau. De bouwsector zou daarom een forse bijdrage kunnen leveren aan de totstandkoming van een circulaire economie, door afval op een functioneel hoogwaardig niveau te hergebruiken.

Dit project levert een bijdrage aan het opgang komen van circulair denken in de bouwsector. Het project is in eerste instantie primair gericht op decentrale overheden als initiators voor het opbouwen van een circulaire bouwgemeenschap, de Community of Practice (CoP). In een CoP nemen uiteenlopende partijen deel: instellingen, die in hun aanbestedingsbeleid de kaders voor circulair bouwen stellen; private partijen, die met offertes op de aanbestedingen hun aanbod innoveren en kennisinstellingen, die deze partijen met kennis en valorisatie ondersteunen.

Overkoepelend over deze CoP's wordt een gezamenlijk, grensoverschrijdend bouwprogramma opgezet waarbinnen uitwisseling van kennis, ervaringen en fysieke bouwmaterialen en -producten plaatsvindt. Duitse organisaties en Nederlandse organisaties kunnen zodoende leren van elkaars werkwijze. Er zal een fysieke samenwerking ontstaan tussen partijen over de landsgrens heen, doordat leveranciers gaan leveren aan projecten in het buitenland, aannemers deelnemen aan internationale coalities en projectontwikkelaars mogelijkheden ontdekken over de grens. Daarnaast zal een zogeheten grondstoffenrotonde ontstaan waarin nieuwe en (met name) hergebruikte bouwmaterialen en -producten gaan circuleren.

Met dit project kan de Euregio Rijn-Waal zich ontwikkelen tot koploper in het creëren van een circulaire bouwregio.

Concrete maatregelen en activiteiten

WP1 Projectvoorbereiding

Trekkers

De volgende partijen zullen een trekkersrol kennen in dit werkpakket en in deze fase van het project:

- Cirkelstad
- Effizienz Agentur NRW
- Zenit
- KplusV (werkpakket manager)

Activiteiten

De volgende activiteiten worden in dit werkpakket onderscheiden:

1. Vormen consortium
2. Benaderen gemeenten voor deelname aan project
3. Scouting en screening Spinners
4. Schrijven projectplan
5. Vertalen projectplan

Ad 1: Vormen consortium

Op 15 maart 2018 heeft er een bijeenkomst plaatsgevonden tussen EFA, Zenit en KplusV (tevens gemandateerd door Cirkelstad) in het kader van deze projectaanvraag. Tijdens deze bijeenkomst zijn de werkpakketen besproken en de inzet van partijen op verschillende onderdelen.

Deze partijen zullen gedurende de werking van dit werkpakket nader tot elkaar komen en werkafspraken maken wanneer het project wordt toegekend.:

Ad 2: Benaderen gemeenten

Naast het nader tot elkaar komen van de vier reeds genoemde partijen zullen er uiteindelijk gemeenten worden benaderd om over te gaan tot deelname aan dit Interreg project. Na het eerste Technische Overleg zal een tweetal bijeenkomsten plaatsvinden, een in Nederland en een in Duitsland. Hiervoor worden (ambtenaren die te maken hebben met dit onderwerp van de) verschillende gemeenten uitgenodigd. Tijdens deze bijeenkomst wordt hen het principe van een Cirkelstad geschetst en de toegevoegde waarde die dit programma biedt voor het innovatievermogen en de verduurzaming van de gebouwde omgeving in de regio. Cirkelstad is een succesvol bewezen concept om lokale en regionale processen op gang te krijgen en te concretiseren in circulaire bouwcasussen en -projecten.

Ad 3: Scouting en screening Spinners

Een Cirkelstad krijgt vorm aan de hand van een Spinner (zie tevens WP2 voor taken Spinner). In de voorbereidende fase worden voor de verschillende gemeenten Spinners gezocht binnen het netwerk van de projectpartners en de gemeenten. Dit vindt plaats in de voorbereidende fase zodat de Spinner in de startblokken staat om per 1 januari 2019 te beginnen met het opzetten en uitbouwen van een Cirkelstad. Een Spinner laat zich kenmerken door zijn/haar bevoegdheid en betrokkenheid bij het onderwerp, de vaardigheid om partijen met elkaar te verbinden en daarin synergie te laten ontstaan en door zijn/haar kennis van de lokale situatie.

Ad 4: Schrijven projectplan

Onderhavig concept van het projectplan wordt verder uitgewerkt om uiteindelijk voor te leggen aan het Technisch Overleg van de Euregio Rijn-Waal uiterlijk 31 oktober. De uitrol van een lokale CoP wordt nader geschetst in werkpakket 2. De werkpakketten 2 en 3 worden tijdens de projectvoorbereiding in meer detail uitgewerkt.

Kosten

De kosten voor dit werkpakket worden ingeschat op circa € 50.000. Dit geld is voornamelijk benodigd ten behoeve van het benaderen van projectpartners voor Spinners en gemeenten. Dit betreffen voornamelijk personeelskosten (circa 85%), verdeeld over de vier projectpartners betrokken in dit werkpakket.

Milestones

In dit werkpakket worden de volgende Milestones onderscheiden:

- 22-03-2018 Oplevering 1e concept: aanleveren eerste concept projectaanvraag voor bespreking in Technisch Overleg.
- 19-04-2018 Technisch Overleg: de eerste concept projectaanvraag wordt besproken.
- 31-05-2018 Bijeenkomst gemeenten: twee bijeenkomsten met NL en Dld gemeenten hebben plaatsgevonden
- 30-09-2018 Deadline intentieverklaringen: intentieverklaring gemeenten voor deelname aan project
- 30-10-2018 Oplevering projectplan
- 04-12-2018 Stuurgroep-besluitvorming

WP2 Communities Of Practice

Trekkers

De volgende partijen zullen een trekkersrol kennen in dit werkpakket:

- Cirkelstad
- Effizienz Agentur NRW
- Zenit
- KplusV

Te ontwikkelen product

Het opzetten en door ontwikkelen van een Cirkelstad (CoP) geschiedt in twee fases:

1. Kick start Cirkelstad in nieuwe stad
2. Beheren en uitbouwen Community of Practice

Ad 1. Kick start Cirkelstad in nieuwe stad

De steden die in WP1 zijn benaderd en interesse hebben getoond in het opzetten van een CoP waarmee ze een Cirkelstad worden gaan direct vanaf de start van het project aan de slag met een Spinner. De Spinner realiseert een CoP in circulaire bouw en demontage in de desbetreffende gemeente en brengt maakbedrijven in de regio samen om met toeleveranciers in het MKB kringlopen te sluiten.

In een eerste stap gaat de Spinner in samenwerking met de gemeente aan de slag met een campagne om partijen voor te lichten over, en te interesseren in deze community. Zo worden er inspiratiesessies gehouden en zijn er voorlichtingsbijeenkomsten.

Als er voldoende koplopers zijn aangehaakt en hun intentie hebben afgegeven om werk te maken van een circulaire gebouwde omgeving gaan de partijen in stap 2 in een werksessie aan de slag met:

- Een projectkalender: welke bouw- en demontageprojecten komen eraan?
- Een beleidsscan: welke ambities kennen de verschillende partijen en waar vindt men elkaar?
- Een financieringsscan: welke financieringsmogelijkheden zijn er?
- Een grondstoffenscan: welke secundaire grondstoffen zijn breed beschikbaar en waar is schaarste?

Dit resulteert in een Cirkelstad plan waarin de belangrijkste bevindingen uit stap 2 zijn opgenomen. Dit plan vormt in stap 3 het uitgangspunt om de Cirkelstad te gaan opstarten. Na ongeveer een half jaar bruist er genoeg om stadsrechten te krijgen. Deze stap vormt tevens het symbolische moment waarop de CoP de officiële Cirkelstadsrechten verwerft. Hierin is geen ruimte voor vrijblijvendheid maar zullen partijen (ondernemers, overheden en onderwijs) actief gaan deelnemen aan het uitbouwen van de CoP. Stadsrechten verwerft men wanneer aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

1. Partijen delen de Circulaire en Inclusieve ambitie (ambitie)
2. Partijen brengen ieder een case in (doen)
3. Partijen delen actief kennis (leren)
4. Partijen bepalen zelf het tempo en de agenda van de CoP (eigen verantwoordelijkheid)
5. Partijen maken onderdeel uit van de Cirkelstad Coöperatie U.A. (juridische binding)
6. De CoP is cross sectoraal samengesteld (keten)
7. De CoP is een open platform (toegankelijk)
8. De CoP heeft een coördinator (Spinner) (eigenaarschap)
9. De CoP is regionaal georiënteerd (verankering)
10. De CoP ondersteunt partijen van visie tot verankering (prototyping)

Ad 2. Beheren en uitbouwen Community of Practice

Een CoP verdient aandacht en tijd om zich door te ontwikkelen. Jaarlijks wordt een vijftal bijeenkomsten georganiseerd waarin de CoP partners bijeenkomen en daarin ervaringen delen over lopende en afgeronde

projecten. Daarnaast wordt periodiek de projectenkalender geüpdatet en worden de ambities van partijen op elkaar uitgelijnd. De mogelijkheid ontstaat om op thematische onderwerpen sub-communities op te gaan zetten die zich bezighouden met het specifieke onderwerp.

De Spinner heeft als taak om meer partijen te interesseren voor de CoP en zo het circulaire netwerk uit te breiden met partijen die actief werk willen maken van een stad zonder afval zonder uitval. Als de kring van deelnemende partijen groter wordt, is de CoP vitaler en na verloop van tijd in staat volwaardig op eigen benen te staan. De Spinner zal coalities die al draaien kunnen ondersteunen, zorgen dat ervaringen gedeeld worden, zorgen dat er (nieuwe) opgaves binnenkomen en zorgen dat er events georganiseerd worden. De Spinner zal hierbij gebruik maken van het bredere (inter)nationale netwerk van Cirkelstad, de Cirkelstad Academy en het bouwprogramma zoals beschreven in WP4.

Markt en marktontwikkelingen

Bovenstaand product, een CoP welke Cirkelstadsrechten heeft verworven, zal in een tiental gemeenten plaatsvinden. Er zullen in totaal dus tien Spinners komen die allen in een andere stad aan de slag gaan. Bouwbedrijven zijn vaak regionaal actief, waar MKB veelal lokaal actief is. Het is goed denkbaar dat een regionaal acterend bouwbedrijf zich bij meer Cirkelsteden aansluit. Veel partijen in de bouwbranche zien de noodzaak om te verduurzamen en grondstoffen en bouwelementen op een hoogwaardigere manier in te zetten wat leidt tot hoogwaardig hergebruik en levensduurverlenging.

Marktbenadering

In verschillende lokaal georganiseerde bijeenkomsten, waarvoor het netwerk van de gemeente en van de Spinner worden uitgenodigd, worden partijen geïnformeerd, geïnspireerd en geactiveerd om actief deel te nemen aan de lokale CoP. Als partijen concrete interesse hebben vinden er één of meer verkennende gesprekken plaats tussen de Spinner en de desbetreffende partij over toetreding tot de CoP en de rechten en plichten die daaraan zijn verbonden.

Activiteiten

In elke CoP vinden jaarlijks minimaal een vijftal bijeenkomsten plaats waarin partijen bij elkaar komen om kennis en ervaringen te delen en nieuwe projecten en uitdagingen in te brengen. Elke bijeenkomst is georganiseerd rondom een specifiek thema binnen circulair bouwen. Daarnaast is het mogelijk om aanvullende bijeenkomsten in kleiner verband te organiseren om in meer detail door te werken op een specifiek onderdeel. Een van de vijf bijeenkomsten betreft het terugblikken op het voorgaande jaar en vooruitkijken naar het komende jaar. Op basis van deze bijeenkomst wordt een jaarrapportage opgesteld welke binnen dit Interreg programma wordt voorgelegd aan de Interreg projectpartners. In totaal vinden er dus minimaal 50 bijeenkomsten per jaar plaats op uiteenlopende onderwerpen voor circulair bouwen.

Kosten van dit werkpakket

De kosten van een CoP betreffen de kosten van de Spinner en de rugzak die de Spinner meeneemt gevuld met kennis en tools van de Cirkelstad coöperatie. Het construct is zo ingericht dat partners van een lokale Cirkelstad bijdragen aan de financiering van een spinner. Na verloop van tijd neemt het aantal partners in de CoP toe en zal de afhankelijkheid van subsidiegelden afnemen. In het eerste jaar zal de Spinner nog volledig worden gefinancierd vanuit dit project.

In jaar 2 voor 75%, in jaar 3 voor 50% en in het laatste jaar voor 25%. Na afloop van het project wordt de Spinner volledig gefinancierd door de CoP, daarmee is het voortbestaan gegarandeerd.

Jaar	Kosten per stad per jaar	Aantal steden	Totaal kosten	Inbreng partners Cirkelstad (in %)	Subsidie
2019	€ 40.000	10	€ 400.000	0%	€ 400.000
2020	€ 40.000	10	€ 400.000	25%	€ 300.000
2021	€ 40.000	10	€ 400.000	50%	€ 200.000
2022	€ 20.000	10	€ 200.000	75%	€ 50.000
Totaal			€ 1.400.000		€ 950.000

Het jaarlijks budget dat per CoP beschikbaar is wordt voor twee derde besteed aan de inzet van de Spinner en één derde voor de faciliteiten die geboden worden vanuit de Cirkelstad coöperatie. Het merendeel van de hierboven genoemde kosten betreffen personeelskosten. Vooral nog wordt er uitgegaan van een verhouding 80% personeelskosten, 20% overige kosten. De gelden zullen voor 50% besteed worden in Duitse CoP's en voor 50% in Nederlandse CoP's

Milestones

In dit werkpakket worden de volgende Milestones onderscheiden:

- 01-01-2019 Opzetten Cirkelsteden: De Spinners gaan aan de slag met het opzetten van de lokale CoP
- 01-06-2019 Cirkelstadsrechten: De eerste steden verwerven hun Cirkelstadsrechten
- 31-12-2019 10 Cirkelsteden: Uiterlijk eind 2019 zullen alle 10 steden de Cirkelstadsrechten hebben verworven.
- 01-01-2020 Jaarevaluatie: De Cirkelsteden evalueren het voorgaande jaar en stellen jaarplannen op voor het komende jaar.
- 01-01-2021 Jaarplannen Idem
- 01-01-2022 Jaarplannen Idem
- 31-06-2022 Op eigen benen: Tot 31 juni 2022 kan gebruik worden gemaakt van Interreg gelden. Vanaf deze datum staat de CoP op eigen benen.

WP3 Bouwprogramma

Trekkers

De volgende partijen zullen een trekkersrol kennen in dit werkpakket:

- Cirkelstad
- Effizienz Agentur NRW
- Zenit
- KplusV

Te ontwikkelen product

In elke stad wordt een ecosysteem opgericht van publieke en private partijen die gezamenlijk werk maken van steden zonder afval, zonder uitval. De basis programmering bestaat uit een Community of Practice. Elke partij brengt een eigen casus in, deelt kennis over inzet en voortgang.

De Euregio Rijn-Waal heeft de potentie om de doorbraak in circulair en inclusief bouwen te realiseren. Om in transitie te komen en voldoende snelheid te maken is er massa nodig. Massa waardoor de markt zich daadwerkelijk anders gaat organiseren. Dat de bouwsector daadwerkelijk gaat kantelen en we kunnen spreken over een transitie. In deze regio (van Duisburg tot 's-Hertogenbosch, van Kleve tot Venlo en van Kamp-Lintfort tot Doetinchem) zijn er grote stedelijke opgaves (projecten). Met dit project is er budget beschikbaar om hoogwaardige kennis te ontwikkelen en er is de behoefte om het organiserend vermogen in de regio te activeren om de stedelijke opgaves ook circulair en inclusief te realiseren.

De probleemstelling voor de circulaire bouwsector die nu voor ligt, is hoe te komen tot grootschalige implementatie van de kennis die reeds beschikbaar is. Dat partijen daadwerkelijk een circulaire vraag aan de markt stellen, dat de projecten circulair uitgevoerd worden.

Om het benodigde organiserend vermogen te activeren hebben zijn de volgende doelen geformuleerd bovenop de lokale CoP's:

- a) om te komen tot een regionale circulaire bouwkalender;
- b) uitvragen voor bouwopgaves op een circulaire wijze in de markt te zetten;
- c) een proeftuin te creëren als een soort living lab;
- d) een kennisnetwerk te organiseren waar ervaringen en kennis worden gedeeld;
- e) een platform op te zetten waar fysieke uitwisseling van materialen (urban mining) plaatsvindt.

a) Bouwkalender

Voor de gehele regio worden alle sloop, renovatie en nieuwbouwprojecten op een kalender gezet. Aan de verschillende bouwprojecten worden businesscases verbonden en betrokken partijen worden actief benaderd. Jaarlijks wordt de bouwkalender aangevuld en geüpdatet. De bouwkalender helpt partijen om ruim van tevoren na te denken over circulaire mogelijkheden en oplossingen welke ingepast worden in het project. Wanneer uitdagingen tijdig worden geïdentificeerd kan hier van tevoren een passende oplossing voor worden gevonden.

Voorbeelden van uitdagingen die aan de voorkant verholpen kunnen worden:

- Hoe verdisconteer ik dit op de juiste manier in mijn uitvraag?
- Zijn deze materialen technisch van voldoende niveau?
- Welke technische verbinding is dan het meest optimaal?
- Welke partijen moeten toetreden tot de coalitie?

b) Circulair aanbesteden

Om het ecosysteem te richten op 'circulair doen', richt het project zich in dit onderdeel specifiek op opdrachtgevers die opdrachten in de markt zetten. Binnen dit onderdeel richten we ons actief op opdrachtgevers om aanbestedingen circulair in de markt te zetten. Gemeenten en andere (semi-)publieke partijen spelen hier een centrale rol in.

- Per stad of regio de aanbestedingsaanpak harmoniseren.
- Rol van de gemeente als kadersteller ondersteunen.

Daarnaast worden publieke organisaties opgeleid in het circulair inkopen middels een digitale Circulair Inkopen Monitoring en Learningtool (CIMoLT) gekoppeld aan een serie Masterclasses voor medewerkers van deelnemende overheden. En als afgeleide hiervan bieden we de mogelijkheid aan ondernemers om zich middels kennismakingstrajecten te verdiepen in circulaire economie binnen hun eigen organisatie en op welke manier ze moeten inschrijven op circulaire uitvragen.

Met CIMoLT krijgen organisaties inzicht in de mate waarin circulair inkopen vorm krijgt binnen hun organisatie. Hiermee geven we uitvoering aan de ambitie van inspireren, implementeren en verankeren van Circulair inkopen in de grensoverschrijdende regio. Middels Masterclasses die verbonden zijn aan de Monitoring en Learning Tool bieden we ook leertrajecten Circulair inkopen aan.

c) Living lab

In het Living lab staat (technisch) innoveren centraal. Bestaande proeftuinen/living labs zullen we verbinden en positioneren als kraamkamer van innovaties. We maken werk van validatie en de stap naar eerste toepassing om een bredere markt benadering te bereiken. Op deze manier koppelen we kennisinstellingen aan ondernemers om actief aan de slag te gaan met innovaties in deze proeftuinen. Een voorbeeld hiervan is het gebruik maken van zogeheten (studenten) challenges om tot nieuwe innovatieve oplossingen en toepassingen te komen.

d) Kennisnetwerk

In het kennisnetwerk staat kennisoverdracht centraal. Kennis ontsluiten we via verschillende media zoals bijvoorbeeld een online bibliotheek, kennis- en expertsessies op specifieke onderwerpen en door middel van het toepassen van 'tools'. Voor de EUregio zetten we masterclasses op rondom actuele thema's en partijen die hun project inbrengen krijgen procesbegeleiding om hun project (meer) circulair in te richten. Op deze manier ontsluiten en delen we kennis en geven we masterclasses en procesbegeleiding.

Lopende (circulaire) projecten worden onderworpen aan evaluaties waarin de circulariteit wordt getoetst om kennis te ontsluiten en verder op te bouwen. Op basis van deze kennis worden tools gemaakt om in de praktijk sneller tot opschaling te komen. Gaandeweg komen we tot cruciale indicatoren welke de meetbaarheid van circulariteit vergroten.

Tot slot zal er tweemaal per jaar een Cirkelstad nieuwsbrief met updates vanuit de verschillende CoP's worden verspreid en eventuele aankondigingen van het bouwprogramma.

e) Urban mining platform

Het vijfde onderdeel binnen het bouwprogramma is het urban mining platform. Het doel van dit platform is om een (online) marktplaats te creëren voor secundaire bouwproducten, -materialen en -grondstoffen vrijkomend uit sloop en demontage projecten. Op deze manier ontstaat er een volledig nieuwe markt welke een sterk grensoverschrijdend karakter kent. Er zal een online platform worden opgezet waar circulaire producten worden aangeboden. Uitdagingen die gaandeweg worden ontdekt, worden geadresseerd en wordt werk van gemaakt. Zo kan het bijvoorbeeld zo zijn dat er een behoefte ontstaat naar een fysiek grondstoffendepot en bouwproductendepot om het hergebruik van deze grondstoffen en producten zo optimaal mogelijk te faciliteren.

Markt en marktontwikkelingen

Het bouwprogramma heeft als doel om de kennis en ervaringen die binnen de verschillende CoP's te ontsluiten waardoor een versneld effect ontstaat binnen de gehele regio in de transitie naar een circulaire economie. Er zal tijdens de looptijd van het project een basis infrastructuur worden opgezet waarin veel verkennende en onderzoekende werkzaamheden plaatsvinden en zijn afgerond voor het eind van het project. Zodoende staat

het regionale netwerk na afloop van het traject en is daarmee de continuering van het construct geborgd.

Marktbenadering

De verschillende partijen die actief zijn binnen de verschillende CoP's zijn de voornaamste doelgroep van het bouwprogramma. Uiteraard is het mogelijk om gedurende de looptijd van het project de doelgroep verder uit te bouwen. Daarbij is het streven om partijen altijd (actief) te laten deelnemen aan minimaal een lokale CoP om daarin concrete casussen in te brengen.

Activiteiten

Jaarlijks vindt er een groot evenement, het Euregio Cirkelstad event, plaats waar alle vijf de onderwerpen aan bod komen die onderdeel uitmaken van het bouwprogramma. Dit evenement is openbaar toegankelijk voor geïnteresseerden. Dit biedt tevens een laagdrempelige mogelijkheid voor partijen om bekend te raken met het Cirkelstad concept om eventueel aan te sluiten bij een bestaande CoP of een nieuwe CoP op te zetten in de eigen regio.

Op de vijf onderwerpen zullen gedurende het jaar ook in kleiner verband bijeenkomsten plaatsvinden zoals bijvoorbeeld kennistransferbijeenkomsten die zich toespitsen op een bepaald onderwerp.

Kosten van dit werkpakket

De kosten van dit werkpakket worden ingeschat op circa € 2.200.000 voor de gehele looptijd van het project. In het begin wordt meer geïnvesteerd en wordt het fundament van het bouwprogramma gelegd. Na verloop van tijd wordt het bouwprogramma meer en meer gedragen door regionale partners van Cirkelstad zodat in 2022 het bouwprogramma 100% draait op private financiering. Het regionale bouwprogramma bestaat uit de 10 Cirkelsteden. Daarmee komen deze gelden ten goede van zowel Nederland als Duitsland. De kosten bestaan voornamelijk uit personeelskosten, circa 70% en voor 30% uit overige kosten.

Jaar	Totaal kosten bouwprogramma per jaar	Inbreng partners Cirkelstad (in %)	Subsidie gelden
2019	€ 400.000	25%	€ 300.000
2020	€ 800.000	50%	€ 400.000
2021	€ 600.000	50%	€ 300.000
2022	€ 300.000	100%	€ 0
Totaal	€ 2.200.000		€ 1.000.000

Milestones

01-11-2019	EUregio Cirkelstad event 2019
01-09-2020	EUregio Cirkelstad event 2020
01-05-2021	EUregio Cirkelstad event 2021
01-02-2022	EUregio Cirkelstad event 2022
31-03-2022	Einde bouwprogramma: Uiterste datum waarvoor activiteiten plaatsvinden die aanspraak (willen) maken op de subsidie gelden

WP4 Projectbegeleiding

Trekkers

De volgende partijen zullen een trekkersrol kennen in dit werkpakket:

- Cirkelstad (werkpakket manager)
- Effizienz Agentur NRW
- Zenit
- KplusV

Activiteiten

Binnen de werkpakketten verzorgt het projectteam het aanjagen en aansturen van de activiteiten. Halverwege het project voert de leadpartner een tussenevaluatie uit, om in samenspraak met de Interreg partners en de projectpartners de behaalde resultaten te beoordelen en eventueel de noodzaak van veranderingen vast te stellen.

Verder omvatten de projectmanagementwerkzaamheden de administratieve en financiële vastlegging van het project (afrekenen, middelen afroepen, controle, verslaglegging, begeleiding bij uitbetaling), het organiseren van projectteambijeenkomsten, ondersteuning van de partners bij de administratie, dataverzameling voor het eindverslag en projectvoorbereiding.

Binnen, en tussen, de verschillende werkpakketten worden regelmatig bijeenkomsten met de deelnemende projectpartners georganiseerd om de projectvoortgang te monitoren, eventuele aanpassingen door te voeren en om ook interdisciplinaire kennisdeling te faciliteren.

Na afloop van het Interreg project blijven de lokale CoP's bestaan en zal borging en disseminatie van kennis plaatsvinden binnen de Cirkelstad coöperatie via hun website en andere tools.

Kosten van dit werkpakket

De totale kosten (indicatief) voor dit werkpakket bedragen circa € 50.000 per jaar wat neerkomt op een totaal van € 175.000 (3,5 jaar). Circa 80% van de kosten betreffen personeelskosten. De kosten worden gemaakt door de Duitse en Nederlandse partijen die actief zijn in dit werkpakket.

Milestones

01-01-2019 Start project

01-07-2019 Voortgangsbespreking I, Omstreeks deze datum wordt halfjaarlijks voortgangsmoment ingepland. Uiterlijk 2 weken hierna wordt voortgangsrapportage ingediend

t/m 1-1-2022 Halfjaarlijks voortgangsevaluatie, voortgangsrapportage, declaratie

31-03-2022 Laatste activiteit. In verband met indienen declaraties en het uitwerken van rapportages vindt de laatste activiteit uiterlijk 31 maart 2022 plaats.

31-05-2018 Eindbesteding en eindverslag. Een maand voor het verstrijken van de deadline wordt de einddeclaratie en het eindverslag ingediend.

31-06-2022 Einde Project. Op dit moment komt het project teneinde. Het construct is vanaf dit moment in staat om op eigen benen te staan om voort te bestaan.

Op welke doelgroepen is het project gericht? Hoe worden deze doelgroepen bereikt?

In dit project maken we onderscheid tussen een drietal doelgroepen waarbij de eerste twee doelgroepen op een actieve manier worden benaderd en deelnemen aan dit project en de derde doelgroep betreft derde partijen die op indirecte wijze worden meegenomen in de transitie naar een circulaire bouw.

Met dit project wordt in 10 gemeenten een CoP opgezet. Via deze CoP hebben we een bereik van gemiddeld 10-15 partijen die actief deelnemen aan de CoP en jaarlijks een concrete casus inbrengen. Dit komt neer op circa 400 concrete casussen waarin werk wordt gemaakt van circulair bouwen in 3,5 jaar tijd. 400 Casussen betekent 400 ervaringen rijker en 400 lessen die geleerd zijn. Wanneer er wordt uitgegaan van circa 10-15 partijen per casus (opdrachtgever, aannemer, ingenieursbureau, installatiebedrijf en verschillende toeleveranciers) beslaat het bereik van dit project circa 5.000 partijen.

Waarom is het project noodzakelijk in het licht van de huidige situatie in het programmagebied?

In het verleden hebben er al veel projecten plaatsgevonden op milieu-economisch gebied. De nieuwe benadering van de circulaire economie (niet te verwarren met de Duitse definitie van de kringloop economie) is echter een alomvattende aanpak die ingrijpt in de hele waardeketen. Echter zijn er wereldwijd vooralsnog zeer weinig benaderingen bekend waarbij er daadwerkelijk een vertaalslag gemaakt wordt naar een circulaire economie waarin er een ecosysteem wordt gecreëerd welke verschillende spelers (gemeenten, projectontwikkelaars, producenten, designers, architecten etc.) in de waardeketen betreft. De bouwsector is hier bij uitstek de industrie om als vertrekpunt te hanteren.

Dit project biedt de mogelijkheid in de programmaregio om een grensoverschrijdend, iconisch, reeds bewezen, succesvolle aanpak vanuit Nederland naar het programmagebied over te brengen. Het programmagebied kan dus een aanzienlijk voordeel ontwikkelen ten opzichte van andere regio's in de wereld, die in de toekomst voor soortgelijke politieke uitdagingen zullen staan.

De bouw wordt ervaren als een conservatieve industrie die sterk gesegmenteerd is. Er zijn veel verschillende schakels waardoor verantwoordelijkheden en eigendom vaak versnipperd is en dat het daarmee complex is om circulaire principes goed door te voeren. Want dat de bouw een transitie moet doorgaan naar een circulaire bouwsector blijkt bijvoorbeeld uit de cijfers die bekend zijn over het aandeel van de bouwindustrie in de totale Nederlandse afvalproductie. Dit betreft namelijk circa 39% van de totale Nederlandse afvalproductie .

Door toenemende schaarste en instabiliteit in de wereld zullen de prijzen van energie en grondstoffen gaan stijgen. Ook is er steeds meer aandacht voor het beperken van het gebruik van giftige stoffen en de uitstoot van broeikasgassen als CO₂. Tegelijkertijd verspillen we enorm veel grondstoffen en energie. En laten we veel natuurlijk potentieel onbenut liggen. Dat kan anders, dat kan veel beter! Klanten vragen steeds vaker om schoon en duurzaam geproduceerde producten. Overheden stellen bij aanbestedingen steeds strengere eisen.

Circulaire economie levert voor iedereen nieuwe kansen op. Overschakelen naar circulair ondernemen betekent alleen al in Oost-Nederland voor de komende tien jaar een omzet van meer dan 1 miljard Euro en naar schatting 10.000 nieuwe banen (TNO, 2013). Oost-Nederland heeft een enorme potentie voor circulair innoveren dankzij een hoogwaardige maakindustrie, een sterke cleantechmarkt, een grote bouwsector, vooraanstaande kennisinstellingen en een actieve overheid.

Gemeenten hebben een belangrijke rol in de transitie naar een circulaire economie. Zo activeren zij circulair gedrag bij hun burgers en ondernemers, of ze nemen juist belemmeringen weg voor circulaire bedrijven. Ook kan een gemeente haar inwoners, bedrijfsleven en kennisinstellingen informeren, faciliteren en motiveren om gezamenlijke initiatieven te nemen voor de circulaire economie. Campagnes kunnen daarnaast hun consumptiegedrag beïnvloeden. En als de gemeente zelf het goede voorbeeld geeft met circulair inkoop- en aanbestedingsbeleid, zullen leveranciers volgen.

Beschrijft u het innovatieve karakter van het project. Wat is nieuw/innovatief aan het project? Welke veranderingen brengt het project teweeg?

Cirkelstad gaat al jaren uit van een 'bottom up' aanpak door het creëren van 'Communities of Practice' (CoP's) inzake Circulaire Bouw. Een groep van koplopers/aanjagers, begeleid door een Cirkelstad Spinner, pakt met elkaar concrete bouwcasussen aan in de stad, creëert en deelt kennis en breidt stapsgewijs het betrokken netwerk uit. Een aanpak die uitstekend heeft gewerkt in de 9 steden die tot dusverre Cirkelstad zijn geworden. Voordeel van die aanpak: relatief goedkoop, veel inbreng van marktpartijen, hands on, et cetera.

Ondanks dat het een bottom-up initiatief betreft is de organisatie die hierachter zit van professionele aard waarmee de kans van slagen wordt vergroot. De praktijk gedreven aanpak zorgt ervoor dat innovaties getest worden in de praktijk en bij slagen in grotere omvang toegepast worden. Technologische innovaties vinden hierdoor sneller hun weg naar de markt en door de massa die gecreëerd wordt, wordt de impact in de regio ook groter.

De coöperatiegedachte is essentieel in Cirkelstad. Samen wordt werk gemaakt van een stad zonder afval en zonder uitval. Eigen belangen worden aan de kant geschoven en er is sprake van gezamenlijke belangen om te versnellen richting een circulaire bouweconomie. Ervaringen en data worden vrijelijk ter beschikking gesteld om de besmettelijkheid van het Cirkelstad principe te vergroten en daarmee meer massa en schaal te realiseren. Zo ontstaan economische kansen en mogelijkheden voor de koplopers die actief deelnemen in de CoP.

Cirkelstad gaat naast technologische innovatie dus ook zeker over sociale innovatie. Het draagt bij aan een kanteling van het collectief bewustzijn. Langs de waardeketen werken overheden, ondernemingen en onderwijsinstellingen samen aan innovatie. Nieuwe samenwerkingen ontstaan en ketens worden omgebogen tot sluitende kringlopen die tezamen een gesloten ecosysteem vormen. Zo ontstaan cross-overs in de bouwketen met het sociale domein van re-integratie en klant gestuurde ontwikkelprocessen. Worden interdisciplinaire teams gevormd die projectmatig aan de slag gaan met de (inter-)stedelijke opgaves en slaan partijen de handen ineen om te komen tot circulaire bouwproducten en -methodes.

Ieder project moet onder één van de beide prioriteiten “Verhoging van de grensoverschrijdende innovatiekracht van het programmagebied” (prioriteit 1) “Sociaal-culturele en territoriale cohesie van het programmagebied” (prioriteit 2) uit het samenwerkingsprogramma vallen. Elke prioriteit omvat een centrale doelstelling van het operationeel Programma:

- Prioriteit 1: Meer product- en procesinnovaties
- Prioriteit 2: Vermindering van de barrièrewerking van de grens voor burgers en instituties

Hoe draagt uw project bij aan het bereiken van deze doelstelling? Waarom wordt het project grensoverschrijdend uitgevoerd (en niet nationaal)?

De wereldbevolking neemt exponentieel toe en daarmee de vraag naar grondstoffen voor onder andere de bouwsector. Wereldwijd verbruikt de bouw 40% van de grondstoffen. Momenteel is er sprake van een grote mate van afvalproductie en kan men spreken van laagwaardige recycling. In de nieuwe circulaire economie worden producten en elementen op een functioneel hoogwaardige niveau hergebruikt. Dit zorgt voor een reductie van nieuwe materialen en producten doordat deze vaker en intensiever worden (her)gebruikt en leidt tevens tot een reductie in afval. Daarmee wordt de benodigde energie voor productie van nieuwe grondstoffen en materialen alsmede de benodigde energie voor de verwerking van afval significant verminderd.

In het verleden hebben er al veel projecten plaatsgevonden op milieu-economisch gebied. De nieuwe benadering van de circulaire economie (niet te verwarren met de Duitse definitie van de kringloop economie) is echter een alomvattende aanpak die ingrijpt in de hele waardeketen. Echter zijn er wereldwijd vooralsnog zeer weinig benaderingen bekend waarbij er daadwerkelijk een vertaalslag gemaakt wordt naar een circulaire economie waarin er een ecosysteem wordt gecreëerd welke verschillende spelers (gemeenten, projectontwikkelaars, producenten, designers, architecten etc.) in de waardeketen betreft. De bouwsector is hier bij uitstek de industrie om als vertrekpunt te hanteren.

Dit project biedt de mogelijkheid in de programmaregio om een grensoverschrijdend, iconisch, reeds bewezen, succesvolle aanpak vanuit Nederland naar het programmagebied over te brengen. Het programmagebied kan dus een aanzienlijk voordeel ontwikkelen ten opzichte van andere regio's in de wereld, die in de toekomst voor soortgelijke politieke uitdagingen zullen staan.

De bouw wordt ervaren als een conservatieve industrie die sterk gesegmenteerd is. Er zijn veel verschillende schakels waardoor verantwoordelijkheden en eigendom vaak versnipperd is en dat het daarmee complex is om circulaire principes goed door te voeren. Want dat de bouw een transitie moet doorgaan naar een circulaire bouwsector blijkt bijvoorbeeld uit de cijfers die bekend zijn over het aandeel van de bouwindustrie in de totale Nederlandse afvalproductie. Dit betreft namelijk circa 39% van de totale Nederlandse afvalproductie.

Door toenemende schaarste en instabiliteit in de wereld zullen de prijzen van energie en grondstoffen gaan stijgen. Ook is er steeds meer aandacht voor het beperken van het gebruik van giftige stoffen en de uitstoot van broeikasgassen als CO₂. Tegelijkertijd verspillen we enorm veel grondstoffen en energie. En laten we veel natuurlijk potentieel onbenut liggen. Dat kan anders, dat kan veel beter! Klanten vragen steeds vaker om schoon en duurzaam geproduceerde producten. Overheden stellen bij aanbestedingen steeds strengere eisen.

Circulaire economie levert voor iedereen nieuwe kansen op. Overschakelen naar circulair ondernemen betekent alleen al in Oost-Nederland voor de komende tien jaar een omzet van meer dan 1 miljard Euro en naar schatting 10.000 nieuwe banen (TNO, 2013). Oost-Nederland heeft een enorme potentie voor circulair innoveren dankzij een hoogwaardige maakindustrie, een sterke cleantechmarkt, een grote bouwsector, vooraanstaande kennisinstellingen en een actieve overheid.

Gemeenten hebben een belangrijke rol in de transitie naar een circulaire economie. Zo activeren zij circulair gedrag bij hun burgers en ondernemers, of ze nemen juist belemmeringen weg voor circulaire bedrijven. Ook kan een gemeente haar inwoners, bedrijfsleven en kennisinstellingen informeren, faciliteren en motiveren om gezamenlijke

initiatieven te nemen voor de circulaire economie. Campagnes kunnen daarnaast hun consumptiegedrag beïnvloeden. En als de gemeente zelf het goede voorbeeld geeft met circulair inkoop- en aanbestedingsbeleid, zullen leveranciers volgen.

De Cirkelstad CoP's zijn de ideale broedplaatsen voor product- en procesinnovatie op het gebied van circulair bouwen. Het overkoepelende bouwprogramma verzorgt hier een versnelde werken van de innovaties die plaatsvinden op lokaal niveau. Zo is het Living Lab in het bouwprogramma bij uitstek het medium om innovaties naar de praktijk te brengen. Door kennisinstellingen te koppelen aan ondernemers en overheden vindt valorisatie plaats van de aanwezige kennis in de verschillende onderwijsinstellingen. In de CoP's besteden gemeenten hun bouwprojecten circulair aan. Met dit project wordt in 10 gemeenten een CoP opgezet. Via deze CoP hebben we een bereik van gemiddeld 10-15 partijen die actief deelnemen aan de CoP en jaarlijks een concrete casus inbrengen. Dit komt neer op circa 400 concrete casussen waarin werk wordt gemaakt van circulair bouwen in 3,5 jaar tijd. 400 Casussen betekent 400 ervaringen rijker en 400 lessen die geleerd zijn. Wanneer er wordt uitgegaan van circa 10-15 partijen per casus (opdrachtgever, aannemer, ingenieursbureau, installatiebedrijf en verschillende toeleveranciers) beslaat het bereik van dit project circa 5.000 partijen, die gezamenlijk werken aan innovatieve producten en processen.

Hiermee sluit dit project aan bij prioriteit 1 van het Interreg Va Deutschland-Nederland programma: "verhoging van de grensoverschrijdende innovatiekracht van het programmagebied."

Waarom wordt het project grensoverschrijdend uitgevoerd (en niet nationaal)?

Dit Interreg project in de Euregio Rijn-Waal kent een sterk grensoverschrijdend karakter. Voor het belang van het slagen van dit project is dit karakter van groot belang om uitwisseling te laten plaatsvinden van 'best of both worlds'. De Duitse bouwindustrie en technologische markt heeft zich de afgelopen jaren in versneld tempo ontwikkeld en verduurzaamd. Er worden meer duurzame toepassingen ingezet, productieprocessen gaan efficiënter en de grondstoffen die worden toegepast zijn meer circulair. In Nederland heeft het principe van de circulaire economie de afgelopen jaren een vogelvlucht genomen. Dit blijkt mede uit het feit dat de Nederlandse overheid ruim twee jaar geleden het plan NL Circulair 2050 heeft gelanceerd waaraan het afgelopen jaar (2017) uitwerking in heeft plaatsgevonden in de vorm van vijf transitieagenda's. Een van de transitieagenda's betreft de bouwsector om deze meer circulair te maken. Ook heeft het principe van Cirkelstad zich de afgelopen jaren ontwikkeld van een pilot en experiment tot de landelijke coöperatie die het nu is met een ambitieus opschalingprogramma voor Nederland en daarbuiten.

Aanbesteden circulair in de markt zetten blijkt nog een grote opgave. Sinds enkele jaren vindt het Europese congres voor innovatief en circulair inkopen plaats waarin zowel Duitse als Nederlandse partijen een koplopers rol vervullen. De uitdaging is om deze uitwisseling op te schalen en collega inkopers van andere organisaties versneld op te leiden in het vak van circulair inkopen. Grensoverschrijdende uitwisseling van ervaringen over opleidingsprogramma's, aanbestedingsmethodieken en het opstellen van circulaire programma's van eisen dragen hier sterk aan bij.

Een van de grote uitdagingen van urban mining is het creëren van de afzetmarkt. Momenteel houdt de afzetmarkt op bij de landsgrens. Dit is echter niet wenselijk aangezien secundaire bouwproducten en -grondstoffen veelal geschikt zijn voor afzet over de landsgrens. Een grote afzetmarkt voor secundaire bouwproducten draagt bij aan het succesvol maken van meer 'matches' tussen aanbod en vraag. Wanneer er meer matches ontstaan voor secundaire bouwproducten dan zijn er minder nieuwe (virgin) materialen en producten nodig.

Tot slot sluit dit project aan bij de ontwikkelingen die ook op Europees niveau plaatsvinden op het gebied van de circulaire economie. Steeds meer initiatieven worden ondernomen en door ontwikkeld om de circulaire economie versneld van de grond te krijgen. Mede gelet op de Europese stakeholder conferentie in Brussel van afgelopen maand (februari 2018).

Hoe kunnen de projectactiviteiten en -resultaten en/of het ontstane grensoverschrijdende netwerk na de projectlooptijd verder worden benut? Hoe worden activiteiten voortgezet en gefinancierd? In hoeverre zijn de outputs en resultaten voor derden relevant en bruikbaar?

Het Cirkelstad principe heeft zich de afgelopen jaren sterk bewezen als op zich zelf staand functionerend vehicle om de koplopers in een regio actief met elkaar te verbinden. De lokale CoP's vragen een minimale inbreng van aangesloten partijen voor de bekostiging van de lokale Spinner om het netwerk te onderhouden en waar mogelijk uit te breiden. Cirkelstad heeft hier bestaande abonnementen voor die onder andere kijken naar de grootte van de aangesloten partijen.

Zoals blijkt worden de Interreg gelden voornamelijk gebruikt om de verschillende initiatieven op zowel lokaal als regionaal aan te jagen. Er wordt in het bouwprogramma een grote inzet en investering gepleegd in het tweede jaar (2020) om de infrastructuur van het netwerk en het ecosysteem vorm te geven en neer te zetten. Na verloop van tijd zullen meer partners die regionaal actief zijn de waarde van het programma inzien en bereid zijn hun bijdrage te leveren. Deze aanvraag gaat uit van 100% financiering van het bouwprogramma in 2022 door aangesloten partijen. Daarmee heeft het programma zich voor het einde van het project bewezen om zelfstandig, zonder subsidiegelden, te kunnen voortbestaan.

Geplande kosten

Geraamde subsidiabele projectkosten

Personeelskosten	€ 2.840.000,00
Overige kosten	€ 985.000,00
(-) Inkomsten	
Totaal	€ 3.825.000,00

Voorgestelde financiering

Financier	Privaat / Publiek	Totale financiering	%
Eigenbeitrag / Eigen bijdrage		€ 1.650.000,00	43,14 %
Deelnemende ondernemingen	Privat / Privaat	€ 1.200.000,00	31,37 %
Gemeenten/Kommune	Öffentlich / Publiek	€ 450.000,00	11,76 %
KplusV Organisatieadvies BV	Privat / Privaat	€ 0,00	0,00 %
Zenit GmbH	Privat / Privaat	€ 0,00	0,00 %
Effizienz-Agentur NRW	Öffentlich / Publiek	€ 0,00	0,00 %
Coöperatie Cirkelstad U.A.	Privat / Privaat	€ 0,00	0,00 %
INTERREG-Finanzierung / INTERREG-financiering		€ 2.175.000,00	56,86 %
EFRE / EFRO	Öffentlich / Publiek	€ 1.912.500,00	50,00 %
MWIDE NRW	Öffentlich / Publiek	€ 131.250,00	3,43 %
Provincie Gelderland	Öffentlich / Publiek	€ 43.750,00	1,14 %
Provincie Limburg	Öffentlich / Publiek	€ 43.750,00	1,14 %
Provincie Noord-Brabant	Öffentlich / Publiek	€ 43.750,00	1,14 %
Totaal		€ 3.825.000,00	100 %

Vorbereiding INTERREG VI

Tijdens de vergadering van het Comité van Toezicht INTERREG Deutschland-Nederland d.d. 9 maart jl. is besloten om te starten met de voorbereidingen voor het nieuwe programma INTERREG VI Deutschland-Nederland voor de periode 2021-2027.

Naar aanleiding hiervan ontwikkelen de vier Euregio's in het programmagebied een gezamenlijk position paper. Dit position paper is in concept bijgevoegd en zal ter vergadering worden toegelicht.

Besluitvoorstel:

Toelichting en bespreking

-CONCEPT-

Position paper m.b.t. het toekomstige Europese structuurbeleid
- ETC – Grensoverschrijdende samenwerking na 2020

Achtergrond

Dit jaar zijn met betrekking tot het toekomstige Europese structuurbeleid na 2020 belangrijke besluiten te verwachten. Op Europees en nationaal niveau hebben al veel partijen hun standpunt en ideeën met betrekking tot de vormgeving van de Europese Territoriale Cohesie (ETC) gepresenteerd. Het Europese Parlement heeft benadrukt, dat ETC een duurzame Europese meerwaarde heeft, bewezen strategieën worden uitgevoerd en een bijdrage aan het behalen van de doelstellingen van de Europa 2020-strategie wordt geleverd. De Europaministerconferentie van de Duitse deelstaten heeft eveneens gewezen op de positieve effecten van de programma's en projecten voor de Europese integratie op regionaal niveau. Bovendien hebben zij zich uitgesproken voor een versterking van ETC als centraal instrument voor het waarmaken van de Europese gedachte en een passende financiële uitrusting. De Nederlandse regering pleit samen met de provincies en gemeenten eveneens voor een voortzetting van de INTERREG-programma's.

In september 2017 heeft de Europese Commissie een mededeling aan de Europese Raad en het Europese Parlement met de titel "Stimulering van groei en cohesie in Europese grensregio's" gepubliceerd en hierin het betekenis van de grensregio's voor de Europese integratie uitgewerkt. Aan de hand van enkele concrete voorbeelden worden moeilijkheden en barrières opgesomd, die het dagelijkse leven in grensregio's beïnvloeden. Tegelijk worden manieren en mogelijkheden voorgesteld, waarmee vooruitgang geboekt kan worden en nieuwe uitgangspunten voor grensoverschrijdende samenwerking ontwikkeld kunnen worden.

Tegen deze achtergrond en met het oog op de aankomende besluitvorming lichten de Nederlands-Duitse grensregio's in dit document hun gezamenlijke standpunt toe, zowel rekening houdend met de ervaringen uit de eerdere programma's en projecten alsook met toekomstige uitdagingen en kansen voor de grensoverschrijdende samenwerking.

Samenwerkingsprogramma Deutschland-Nederland – bewezen in praktijk en veel ervaring

Met het oog op de nieuwe inrichting van het Europese structuurfondsenbeleid in de programmaperiode 2014-2020 en de focus op innovatieve, duurzame en sociale groei hebben de betrokken partners al vroegtijdig gezamenlijke uitgangspunten vastgelegd. Rekening houdend met regionale en nationale prioriteiten werd een gezamenlijke strategie ontwikkeld. Met het oog op de thematische focus werden twee prioriteiten gekozen, waarbinnen met verschillende voor de grensoverschrijdende samenwerking belangrijke thema's rekening werd gehouden. Om een doelgerichte projectontwikkeling met name in de prioriteit "Verhoging van de grensoverschrijdende innovatiekracht in het programmagebied" mogelijk te maken, werden in samenwerking met deskundigen zogenoemde Strategische Initiatieven op het gebied van Agrobusiness & Food, Health & Life Sciences, High Tech Systems & Materials (HTSM), Logistiek en Energie & CO₂- arme economie uitgewerkt. Dank-

zij de goede en afgestemd voorbereiding van het INTERREG V programma Deutschland-Nederland was een snelle goedkeuring door de Europese Commissie mogelijk en kon de uitvoering van het programma van start gaan.

Met een intensieve en thema-gerichte ondersteuning door de regionale programmamanagements van de Euregio's is het gelukt om in een vroeg stadium al een groot aantal projectvoorstellen te ontwikkelen. Hierbij waren kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheid betrokken. Inmiddels worden dankzij de grote betrokkenheid van verschillende partners de thema's met leven gevuld door concrete maatregelen en activiteiten. Hierbij is de doelstelling van het programma om innovatie en deelname van kleine en middelgrote bedrijven te stimuleren rondom geslaagd.

Ook voor de tweede prioriteit, vermindering van de barrièrewerking van de grens, konden toonaangevende projecten op gang gebracht worden. Voorbeeldprojecten als de Ler(n)ende Euregio, GrensInfoPunten, Grenzen Bewegen en People to People verminderen barrières en brengen mensen bijeen. Het zijn dit soort projecten, die voor de Europese Commissie steeds belangrijker worden. Dat blijkt ook duidelijk uit de EU-mededeling "Stimuleren van groei en cohesie in EU-grensregio's", waarin juist de vermindering van grensbarrières centraal staat.

Uitdagingen en kansen 2020+

Sinds de ontwikkeling van het Samenwerkingsprogramma Deutschland-Nederland zijn enkele jaren verstreken. In deze tijd zijn ervaringen in de themavelden en projecten opgedaan. Ondanks de reeds behaalde resultaten en successen, moet bekeken worden, of de gekozen thema's nog steeds als speerpunt worden gezien, de structuren naar succes leiden, er voldoende rekening gehouden wordt met de duurzame, ruimtelijke, integratieve en grensoverschrijdende aspecten van de samenwerking, resp. of er aan sommige uitdagingen tot nu te weinig of geen aandacht geschonken wordt. Bovendien liggen er in de grensregio met het oog op de relevante thema's voor de grensoverschrijdende samenwerking tussen bedrijfsleven, wetenschap, politiek en maatschappij nog veeleisende taken te wachten.

Thema's en betrokkenheid

In verband met de actuele vraagstukken horen de speerpunten energie, landbouweconomie en bio-economie vanzelfsprekend ook in de toekomst tot de belangrijke prioriteiten. Daarmee verbonden is de vraag, of ook de centrale focus van de thema's gericht kan blijven op innovatie of dat ook de duurzame en inclusieve (sociale) aspecten meer aandacht moeten krijgen.

Daarbij dienen de aanbevelingen van de Europese Commissie uit de mededeling "Stimuleren van groei en cohesie in de EU-grensregio's" opgevolgd te worden. Want hier worden op basis van een omvangrijke analyse en een intensieve consultatieprocedure concrete maatregelen uitgewerkt, die ook in de Nederlands-Duitse grensstreek hun weerklank moeten vinden. Tegelijkertijd zou zo een sterkere focus op de inwoners van de grensregio gericht kunnen worden, om zo een weerwoord te bieden aan de kritiek, dat het structuurfondsenbeleid voorbij gaat aan de wensen en belangen van de burgers. Verder dient met het oog op het naar elkaar toe groeien van de regio's gestreefd te worden naar investeringen die voorzien in de behoeften van het landelijke gebied alsook in een sterkere betrokkenheid op lokaal en regionale niveau. Een sterker engagement op dit gebied zal bijdragen aan een verbetering van de zichtbaarheid en een verhoging van de Europese meerwaarde van INTERREG.

Structuur en vereenvoudiging

De tot nu toe behaalde resultaten in de uitvoering van het programma Deutschland-Nederland en de actuele stand van zaken met betrekking tot de afwikkeling, onderstrepen, dat de partners overall een goede programmastructuur met de verschillende toebedeelde verantwoordelijkheden hebben gekozen. De processen op het gebied van informatie, projectontwikkeling en aanvraagtraject zijn zo georganiseerd, dat de eindbegunstigden deze aspecten ook in vergelijking met andere structuurfondsprogramma's positief beoordelen. Bovendien worden de reeds ingevoerde vereenvoudigingen (bijv. forfaits voor personeelkosten) goed ontvangen en de gebruikers bevestigen de verwachte verlichting. Desondanks dient verder getoetst te worden of voor de uitvoering van toekomstige activiteiten de gekozen structuren geschikt zijn en of verdere vereenvoudigingen voor de eindbegunstigden mogelijk zijn. Met name met het oog op een grote lokale en regionale deelname en de betrokkenheid van burgers is een goede vertegenwoordiging in de regio vereist. Met de Regionale Programmamanagements, die door hun koppeling aan de Euregio's een goed netwerk in de regio hebben, is hier een doeltreffende structuur verankerd en de belanghebbenden ontvangen dicht bij huis informatie, advies en ondersteuning. De positieve reacties met betrekking tot de ingevoerde vereenvoudigingen moeten maatstaf en aansporing voor de betrokken programmapartners zijn om verdere vereenvoudigingen voor de projectpartners (bijv. aanvullende kostenforfaits in samenhang met een aanpassing van het overheadkostenforfait) door te voeren.

Conclusie en vooruitblik

Het Europese Parlement, de Duitse bondsregering, de deelstaten en de Nederlandse provincies en het rijk hebben onderstreept, dat zij allen van de aanstaande hervorming van het Europese structuurfonds beleid een opwaardering verwachten van de Europese Territoriale Cohesie, in het bijzonder voor de grensoverschrijdende samenwerking. Tegen deze achtergrond zou het moeten lukken om ook in de aanstaande moeilijke onderhandelingen tussen de Commissie en de lidstaten over het Meerjarig Financieel Kader (MFK) een goede waardering voor de toekomstige INTERREG A programma's te bereiken.

De bij het programma Deutschland-Nederland betrokken partners dienen, rekening houdend met de tot nu toe behaalde successen te beginnen met de voorbereiding van de nieuwe programmaperiode. Daarbij moet aandacht behouden blijven voor belangrijke en veelbelovende thema's, maar er moet ook plaats zijn voor nieuwe uitdagingen en kansen voor de grensoverschrijdende samenwerking. In deze discussie dienen naast de inhoudelijke aspecten ook vragen met betrekking tot de lokale en regionale betrokkenheid gesteld te worden. De soms geuite kritiek, dat een steeds groot aandeel van de EU-subsidie bij slechts enkele ervaren expertgroepen terecht komt, moet hierbij serieus worden genomen. Bovendien dienen de op basis van een omvangrijke analyse en consultatieprocedure geformuleerde maatregelen (uitdagingen veroorzaakt door de grensligging) van de Commissie getoetst te worden of deze ook toepasbaar zijn in de Nederlands-Duitse grensstreek. Bewezen structuren moeten behouden blijven, waarbij vanzelfsprekend gestreefd moet worden naar verdere verbeteringen in de organisatie, verloop en vereenvoudigingen voor de eindbegunstigden

INTERREG A moet ook in de toekomst een programma voor de grensstreek zijn en blijven!

Evaluatie informatiestructuur voor grensgangers

Voor het persoonlijke advies van grensgangers in de D-NL-B grensstreek zijn bij de Euregio's langs de grens vanaf 2015 zogenoemde GrensInfoPunten (GIP's) ingericht. De GIP's werken volgens het "huisartsenmodel" en bieden uitvoerig eerstelijns advies. De noodzaak voor GIPs ontstond door bezuinigingsmaatregelen van het Nederlandse Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). De financiering van persoonlijk advies werd niet langer ondersteund. De GrensInfoPunten bij de Euregio's worden momenteel door INTERREG-projecten gefinancierd.

In het rapport van het Actieteam Grensoverschrijdende Economie en Arbeid wordt het persoonlijke adviseren van grensgangers m.b.t. verschillen in nationale wet- en regelgeving op het gebied van belastingen, sociale verzekeringen, wonen en werken als een belangrijke voorwaarde voor een goed functionerende grensoverschrijdende arbeidsmarkt gezien. Daarbij is er ook een duidelijke verantwoordelijkheid weggelegd voor het nationale niveau (verantwoordelijk ministerie). Daarom heeft SZW in 2017 een evaluatie van de informatiestructuur voor grensgangers in opdracht gegeven. Het evaluatierapport is inmiddels gereed en wordt op 18 april gepresenteerd (bijlage).

Uit het evaluatierapport blijkt, dat er een duidelijke behoefte bestaat aan de voortzetting van de met de GrensInfoPunten opgebouwde informatiestructuur. Een van de belangrijke vragen voor de toekomst betreft de structurele financiering van de GrensInfoPunten. Bij de financiering zullen voortaan de desbetreffende ministeries van Nederland en de Duitse deelstaten Nordrhein-Westfalen en Niedersachsen samen met regionale en lokale partners de GIPs moeten ondersteunen. Deze discussie verloopt op dit moment nog zeer moeizaam. Daarbij is haast geboden, omdat de huidige financiering van de eerste GIPs al begin 2019 eindigt. De financiering van het GrensInfoPunt van de Euregio Rijn-Waal is nog tot eind 2019 gedekt.

Tijdens de vergadering zal over de resultaten van de bijeenkomst op 18 april worden bericht.

Besluitvoorstel:

Ter kennisneming

Werkbezoek Staatssecretaris Knops

Nadat de Nederlandse staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties, de heer Raymond Knops, zijn werkbezoek aan onze regio, dat voor 7 februari gepland was, helaas moest afzeggen (zoals bericht tijdens de vergadering op 5 februari), zal de staatssecretaris nu op 16 mei de Euregio Rijn-Waal en de Provincie Gelderland bezoeken.

De heer Knops is in zijn functie als staatssecretaris o.a. voor de samenwerking met de buurlanden verantwoordelijk. In dit kader zal hij in totaal zeven grensregio's bezoeken.

De staatssecretaris heeft tot nu toe de hele dag tot 16.00 uur voor het bezoek gereserveerd. 's Ochtends is hij te gast bij de Provincie Gelderland. Aansluitend bezoekt hij de EUREGIO Realschule in Kranenburg. Hier is de focus gericht op de nauwe samenwerking met het Notre Dame College in Ubbergen. Het middagprogramma zal bij de Euregio Rijn-Waal plaatsvinden. Na een gesprek met het Dagelijks Bestuur vindt in het Euregio-Forum een thema- en projectencarroussel plaats, waarbij er aandacht is voor de onderwerpen arbeidsmarkt, onderwijs, veiligheid, mobiliteit en INTERREG.

Vast onderdeel van deze serie werkbezoeken aan de grensregio's zijn de voorstellen voor de zgn. "regiomiddelen". De Nederlandse regering heeft ter ondersteuning van de regio's ca. 950 miljoen euro gereserveerd. Een deel van deze middelen is al voor zes vooraf bepaalde regio's gereserveerd. Voor de overige middelen kunnen de regio's voorstellen indienen. Tijdens de werkbezoeken kunnen eerste ideeën en concrete voorstellen besproken worden. Kansrijke initiatieven kunnen dan in een later stadium tot concrete aanvragen worden uitgewerkt.

Hiertoe heeft op 4 april een voorbereidende bijeenkomst bij de Provincie Gelderland plaatsgevonden. De Euregio Rijn-Waal zal o.a. twee initiatieven op het gebied van E-mobility en de oprichting van innovatiecentra voor de regiomiddelen voordragen. Beide initiatieven komen voort uit de kandidatuur "Euregionale NiederRheinLande 2022" voor de Regionale 2022/2025 in Nordrhein-Westfalen.

Besluitvoorstel:

Ter kennisneming

Pilotprojecten „Boosting Growth and Cohesion in EU border regions“

Op 20 september 2017 werd de mededeling van de Europese Commissie aan de Europese Raad en het Europese Parlement „Boosting Growth and Cohesion in EU border regions” gepresenteerd. Hierover werd in de vergadering van 6 november jl. uitvoerig bericht.

De mededeling benadrukt het belang van de grensregio's en van het wegnemen/vermindere van grensbarrières: als slechts 20% van de bestaande grenshindernissen worden weggenomen, zou dit tot een groei van 2% van BBP in de grensregio's leiden.

Bovendien heeft de Commissie een reeks maatregelen ter stimulering van de grensregio's opgesteld. Zo zal in 2018 een open call voor ca. 20 pilotprojecten (budget € 600.000, per project ca. € 20.000) plaatsvinden. Met deze pilotprojecten kunnen overheden een grensspecifiek probleem aanpakken en de oplossingen Europabreed verspreiden.

Hierover vond op 23 februari jl. bij de Provincie Gelderland een overleg plaats met vertegenwoordigers van de gemeente Enschede, Provincie Drenthe, Provincie Limburg, Provincie Gelderland, Provincie Overijssel, Regio Twente, Euregio Rijn-Waal, euregio rijn-maas-noord, EUREGIO Gronau/Enschede, Euregio Maas-Rijn, Euregio Scheldemond, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Benelux en ITEM plaats.

Doel van het overleg was het om mogelijke projectthema's te identificeren, die in het ader van de projectcall geschikt zouden kunnen zijn voor een aanvraag. Er is overeengekomen om twee kansrijke projectvoorstellen uit te werken:

- 1) Roadmap voor de erkenning van beroepskwalificaties van enkele kansrijke beroepen
- 2) Service grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling

Het instituut ITEM zal het voorstel voor thema 1 uitwerken. De gemeente Enschede zal de haalbaarheid van het tweede thema toetsen. Aansluitend worden partners aan Duitse zijde aangesproken.

Besluitvoorstel:

Ter kennisneming

Ontvangst Duitse ambassade

Op uitnodiging van de Duitse ambassadeur in Nederland, de heer Dirk Brengelmann, kwamen afgelopen dinsdag ca. 70 vertegenwoordigers uit de Nederlands-Duitse grensregio, van enkele Nederlandse ministeries en de Tweede Kamer bijeen in de residentie van de ambassadeur in Den Haag.

Eregast was Raymond Knops, staatssecretaris van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De heer Knops is als staatssecretaris verantwoordelijk voor de samenwerking met de buurlanden. In zijn toespraak benadrukte hij de betekenis van de grensregio. De grensregio heeft een groot potentieel, dat door over de grens heen samen te werken, nog groter wordt. Dit potentieel moet geactiveerd worden. De staatssecretaris beschrijft de grensregio's als "regio's die bruisen van de energie en ideeën" en vervolgt: "De spelers in de regio weten zelf het beste, wat de regio nodig heeft. Het is aan de inwoners van de grensregio moeten weer het gevoel krijgen, dat er daadwerkelijk wat verbetert. De regering in Den Haag wil daarbij graag pragmatisch, inhoudelijk en financieel ondersteunen", aldus de staatssecretaris. Daarbij keek hij ook kritisch naar de rol van de nationale regering en gaf aan, dat Den Haag te lang niet voldoende rekening hield met de grensregio, "maar nu staan alle signalen op groen", zo sloot de heer Knops zijn toespraak af.

In de aansluitende discussieronde konden de vertegenwoordigers van de grensregio's hun wensen en ideeën met betrekking tot de actuele uitdagingen voor de grensoverschrijdende samenwerking naar voren brengen. Daarbij wezen de deelnemers erop, dat de nationale partners en de Europese Commissie er naar zouden streven om de bureaucratische barrières verder te verminderen en zo laag mogelijk te houden. Dit geldt in het bijzonder voor grensoverschrijdende initiatieven met deelname van burgers en bedrijven.

Vanuit de Euregio Rijn-Waal namen Hubert Bruls (Euregio-Voorzitter, burgemeester Nijmegen), Ulrich Francken (Vice-Voorzitter Euregio, burgemeester Weeze), Dr. Andreas Henseler (Niederrheinische IHK), Prof. Dr. Paul Sars (Radboud Universiteit Nijmegen, Euregio-Ambassadeur) en Jan van Zomeren (Euregio-Ambassadeur) aan de bijeenkomst deel. Het secretariaat werd vertegenwoordigd door Sjaak Kamps (secretaris), Andreas Kochs (plv. secretaris) Peter Paul Knol (Gemeenschappelijk INTERREG-Secretariaat) en Heidi de Ruiter.

Besluitvoorstel:

Ter kennisneming

GROS-Governance

Op 21 februari vond op uitnodiging van de Nederlandse grensprovincies Limburg, Gelderland en Overijssel en de Staatskanzlei Nordrhein-Westfalen een informatiebijeenkomst over het thema GROS-Governance plaats. Aanwezig waren vertegenwoordigers van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Euregio's, Duitse en Nederlandse gemeenten, het consulaat generaal in Düsseldorf en de IHK. Vanuit de Euregio Rijn-Waal namen vertegenwoordigers deel van de gemeenten Nijmegen, Duisburg, Kleve, de Niederrheinische IHK zu Duisburg, Wesel und Kleve und Freddy Heinzl in zijn functie als honorair consul.

Doel van de bijeenkomst was het om de vorm van de nieuwe structuur voor de grensoverschrijdende samenwerking (GROS Governance) tussen Nordrhein-Westfalen en Nederland te bespreken.

Achtergrond

Sinds 2010 bestaat in Nederland het zgn. GROS-overleg, waaraan ook de Euregio's de deelstaten Nordrhein-Westfalen, Niedersachsen en Vlaanderen deelnemen. Nordrhein-Westfalen wordt in dit overleg door de Staatskanzlei vertegenwoordigd. Gezamenlijk zijn de GROS-actielijsten opgesteld, die als basis voor de grensoverschrijdende samenwerking dienen. Bovendien heeft het GROS-overleg in 2015 het Actieteam GEA (Grensoverschrijdende Economie en Arbeid) opgericht. Het Actieteam was een puur Nederlands initiatief, hoewel ook in het kader van het Actieteam op operationeel niveau een uitwisseling met de buurlanden plaatsvond.

Na de verkiezingen in Nederland en Nordrhein-Westfalen van het afgelopen jaar hebben beide landen een regering gekregen, die veel waarde hechten aan de grensoverschrijdende samenwerking. Ministerpresident Rutte en Ministerpresident Laschet hebben daarom afgesproken om de samenwerking nog verder te intensiveren en de huidige GROS-structuur nieuw te organiseren (GROS-Governance). Daartoe wordt sterker gefocust op de aparte regio's, zodat voor NL-NRW, NL-Nds en NL-Vlaanderen elk een eigen structuur wordt ontwikkeld.

Organisatie GROS-Governance

Verantwoordelijk voor dit proces in de NL-NRW grensregio is aan Nederlandse zijde de Limburgse gouverneur Theo Bovens in zijn functie als rijksheer en namens NRW is dit Europaminister Dr. Holthoff-Pförtner. Ook de Nederlandse staatssecretaris Raymond Knops, die voor de coördinatie van grensoverschrijdende samenwerking verantwoordelijk is, is actief betrokken.

Voor de nieuwe Governance wordt in de huidige voorbereidingsfase een voorstel ontwikkeld. Op dit moment wordt er uitgegaan van een model met drie niveaus:

1. Het regeeringsniveau (NL-NRW)
2. Het niveau van een gezamenlijk (NL-NRW) coördinatiemechanisme tussen het eerste en het derde niveau – moet nog worden geïnstalleerd.
3. Het thematische niveau is voor de vertaling van politieke ambities naar concrete projecten en voor de adressering van grensoverschrijdende thema's en probleemgebieden, die door de regeringen aangepakt dienen te worden, verantwoordelijk. Hier zijn de diverse departementen, gedeputeerden, Euregio's, gemeenten, veiligheidsregio's enz. gevraagd.

In deze nieuwe structuur is voor de regio's een veel grotere rol dan tot nu toe het geval is, weggelegd. Niet alleen dienen de regio's inhoudelijke thema's, die grensoverschrijdend aangepakt moeten worden, aan te leveren, maar ze moeten eveneens zorg dragen voor de realisatie van de politieke ambities in de regio. Voor de Euregio's is een rol als bemiddelaar tussen steden en gemeenten en het tweede niveau voorzien.

Het is op dit moment nog de vraag, hoe dit tweede niveau precies zal worden vormgegeven. Belangrijk is, dat de governance daadkrachtig is, vragen vanuit de politiek kan oppakken en aan de juiste instanties kan doorspelen. Tegelijkertijd dient de governance stimulerend en ondersteunend te zijn.

Daartoe is voor de voorbereidingsfase op politiek niveau gekozen aan Nederlandse zijde gekozen voor een extra overlegstructuur, het Nijmegen-beraad. In het Nijmegen-beraad zijn de Commissarissen van de Koning van de provincies Limburg, Gelderland en Overijssel, de plv. DG van BZK, de consul-generaal in NRW en de burgemeesters van de steden Maastricht, Venlo, Nijmegen en Enschede vertegenwoordigd. De burgemeesters vertegenwoordigen eveneens de vier Euregio's en enkele veiligheidsregio's.

Op ambtelijk niveau is voor de voorbereidingsfase een kernteam met vertegenwoordigers van de drie grensprovincies, NRW, BZK en het consulaat-generaal in Düsseldorf ingericht. Dit kernteam wordt evt. nog aangevuld met vertegenwoordigers van de Euregio's en vakdepartementen. Om ook de verschillende reeds bestaande regionale organisaties en samenwerkingsverbanden er bij te betrekken, worden regelmatig overleggen met de regiovertegenwoordigers, analoog aan de bijeenkomst van 21 februari, georganiseerd. Het volgende overleg zal naar alle waarschijnlijkheid in mei plaatsvinden.

Inhoudelijke speerpunten

Inhoudelijk zijn voor 2018 vier speerpunten gekozen, die grensoverschrijdend opgepakt dienen te worden:

- Arbeidsmarkt
- Onderwijs
- Mobiliteit
- Veiligheid

Voor elk van deze thema's hebben in maart diverse workshops plaatsgevonden met deelname van de vakdepartementen, Euregio's en regionale experts. De provincie Limburg is verantwoordelijk voor de thema's arbeidsmarkt en mobiliteit en de Staatskanzlei voor onderwijs en veiligheid. De Euregio Rijn-Waal heeft deelgenomen aan de workshops arbeidsmarkt, onderwijs en veiligheid. De resultaten van de workshops dienen ter voorbereiding van het overleg tussen minister Holthoff-Pförtner en gouverneur Bovens, dat op 9 april heeft plaatsvinden. Ook staatssecretaris Knops was hierbij aanwezig. Deze onderwerpen vormen eveneens de basis voor de eerste NL-NRW regeringsconsultatie, die eind dit jaar zal plaatsvinden.

Besluitvoorstel:

Ter kennisneming

Euregio-Wegwijzer

Ook dit jaar wordt het programma Euregio-Wegwijzer opnieuw aangeboden. Het afgelopen jaar hebben in totaal 68 personen deelgenomen.

Euregio-Wegwijzer bereidt de deelnemers voor op het samenwerken over grenzen heen. Kennis over bestuurlijke, politieke, organisatorische, economische, arbeidsmarkts- en culturele structuren vormt de basis voor een succesvolle grensoverschrijdende samenwerking. Aangevuld met informatie over verantwoordelijkheden, beslissers, besluitvormingsprocedures wordt de deelnemers een breed pakket aan instrumenten geboden, dat zij kunnen inzetten in de samenwerking met het buurland. Naast het opdoen van kennis neemt ook het netwerken een centrale rol in.

Het programma bestaat uit vier onderdelen:

- Cursusprogramma → 2018: 14 en 15 juni
- Excursieprogramma → 2018: 19 september
- Taalcursus Nederlands resp. Duits → 2018: 14-16 november
- uitwisselingsprogramma

Alle (plv.) Euregioraads- en commissieleden, contactpersonen en Euregio-ambassadeurs hebben in maart een uitnodiging ontvangen.

Besluitvoorstel:

Ter kennisneming

Projectpresentatie “Nachbarsprache & Buurcultuur”

Het INTERREG-project "Nachbarsprache & buurcultuur" is een initiatief van de Radboud Universiteit (lead partner) en de Universiteit Duisburg-Essen. De beide initiatiefnemers willen VO-scholen ondersteunen bij het organiseren en begeleiden van interculturele uitwisselingen in de Duits-Nederlandse grensregio. Door regelmatige en langdurige uitwisseling van leerlingen en docenten wordt een gemeenschappelijk leerproces en een wederzijds begrip voor taal en cultuur tot stand gebracht. Zo leren nieuwe generaties de mogelijkheden van grensoverschrijdende samenwerking optimaal te benutten. Barrièrewerkingen van nog bestaande “grenzen” worden verminderd; de Euregio wordt het gebied van kansen voor de toekomst. Om dit doel te verwezenlijken zijn de volgende activiteiten ontwikkeld:

- Regelmatige uitwisseling van scholieren en VO-docenten;
- Ontwikkelen van lesmateriaal;
- Thematische workshops en taaltrainingen;
- Ideeënbundel voor een intensievere Nederlands-Duitse samenwerking op lange termijn.

Het project benut de ruimtelijke nabijheid voor ontmoetingen en “samen leren” als vertrekpunt voor een leerproces: leerlingen en docenten ervaren de betreffende doeltaal en -cultuur als reële taal, die ze niet alleen vanuit de schoolbank ‘leren’, maar ook ‘beleven’ en in de praktijk ‘gebruiken’, gestimuleerd door regelmatige en intensieve uitwisselingen. Betrokken hierbij zijn VO-scholen in de Euregio die Duits, resp. Nederlands als vreemde taal aanbieden; Duitse Haupt-, Real-, Gesamtschulen en Gymnasia en Nederlandse VO-scholen (vwo, havo, vmbo), en wel voor alle klassen (onder- en bovenbouw). In totaal worden minstens 50 leerlingen- en docentenuitwisselingsprojecten gerealiseerd, waaraan totaal ca. 8.500 leerlingen en ca. 360 docenten deelnemen. Daarnaast wordt de Euregio Realschule (Kranenburg) voor een te ontwikkelen concept van een tweetalige, binationale school met Duits en Nederlands eindexamen wetenschappelijk begeleid.

Het project wordt met € 1.709.997,80 door het EU-programma INTERREG Deutschland-Nederland ondersteund, de totale projectkosten bedragen € 3.419.995,80.

Op 23 april vindt in de Wasserburg Rindern het congres “Leren van de burenen / Lernen vom Nachbarn” plaats. Dit congres voor Nederlandse docenten Duits en Duitse docenten Nederlands wordt in het kader van “Nachbarsprache & Buurcultuur” georganiseerd. Na afloop van de vergadering zal de commissie de afsluiting van dit congres bijwonen. Meer informatie over het congres vindt u hier: www.ru.nl/nachbarsprache/rindern.

Besluitvoorstel:

Ter kennisname